

Bouwen aan het Oude Westen

*Een onderzoek naar de rol van
community building op sociale
cohesie en veiligheidspercepties in
het Oude Westen*

Utrecht University

Bouwen aan het Oude Westen

*Een onderzoek naar de rol van community building
op sociale cohesie en veiligheidspercepties in het
Oude Westen*

Student: Serhat Dogan

Studentnummer: 6486835

Email: s.dogan3@students.uu.nl

Student: Quint Vaneker

Studentnummer: 6569005

Email: q.m.j.m.vaneker@students.uu.nl

Supervisor: Marije Luitjens-Tol

Email: m.r.luitjens-tol@uu.nl

Datum: 25-06-2021

Woordenaantal: 21978

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Inleiding	5
Hoofdstuk 1 – Theoretisch kader	11
1.1 Community building	11
1.2 Percepties van veiligheid	13
1.3 Sociaal kapitaal en veiligheidsgevoel	15
1.4 Sociale cohesie	16
1.4.1. Operationalisering	19
1.5 Sociaal kapitaal, veiligheid en sociale cohesie	20
Hoofdstuk 2 – Context	22
2.1 Rotterdam & het Oude Westen	22
2.2 Community Building in het Oude Westen	23
Hoofdstuk 3 – De kracht van saamhorigheid	25
3.1 Het begint allemaal met een groet	25
3.2 Participatie als verbinder	28
3.3 De ongekende waarde van toebehoren	30
3.4 Eenheid en verscheidenheid	33
3.5 Bottum-up aanpak in het Oude Westen	35
Hoofdstuk 4 - Gemeenschappelijke bescherming	39
4.1 Gevoel van veiligheid	39
4.2 De samenkomst	42
4.3 Mogelijke ontplooiing	44
4.4 Coöperatie aan veiligheid	47
Conclusie	52
Referenties	58
Bijlage 1: Samenvatting	72

Voorwoord

Tussen 8 februari en 18 april hebben wij kwalitatief onderzoek verricht in de wijk het Oude Westen in Rotterdam. Het doen van onderzoek en de ervaringen die het ons heeft bijgebracht, met daarbij het schrijven van de het afstudeeronderzoek voor de studie Culturele antropologie en ontwikkeling sociologie aan de Universiteit Utrecht, was een uitdagend proces.

Hierbij willen wij dank uiten naar een aantal personen zonder wie het doen van onderzoek en het komen tot resultaten niet mogelijk zou zijn geweest. Allereerst de respondenten die hebben meegewerkt aan interviews. De verschillende inzichten en ontdekkingen waarbij zij ons hebben meegenomen in het leven in het Oude Westen zijn van grote waarde geweest. Het kijkje in het leven van de Oud Westenaars heeft ons verschillende inzichten gegeven. Ook Serhat die zijn leven lang al woont in het Oude Westen heeft hier veel van op gestoken.

Daarnaast een woord van dank voor onze stagebegeleider bij de Gemeente Rotterdam Joost, die het mogelijk heeft gemaakt verschillende bijeenkomsten van de gemeente bij te wonen. Deze bijeenkomsten, met de documenten die hierin gedeeld zijn, hebben aan de basis gestaan van het onderzoek. Door ons onder zijn hoede te nemen en ons voor te stellen aan verschillende personen is een stevig fundament van ons netwerk ontstaan waaruit wij voort hebben kunnen bouwen.

Verder willen wij dank uiten naar onze mede studenten die gedurende 3 perioden ons van feedback en mentale steun hebben voorzien, in het bijzonder Wietske van der Klei en Jim van Lijssel. Als laatste gaat onze dank uit naar Marije Luitjens-Tol die gedurende drie perioden ons heeft ondersteund in het schrijfproces, waarbij haar feedback ten alle tijden positief en opzweepend is geweest!

Inleiding

Geschreven door Quint en Serhat

“Het is een kutwijk, maar het is wel mijn kutwijk”

Op deze manier omschrijven de inwoners van het Oude Westen hún wijk. Een wijk met problemen, die niet te ontkennen vallen, waar veel incidenten plaats vinden. Maar ook een wijk waar men zich thuis lijkt te voelen en graag komt, een centrum wijk met veel diversiteit en verbondenheid. Het Oude Westen, liggend tussen de West-Kruiskade en de Nieuwe Binnenweg, een stukje Centrum van Rotterdam met zijn eigen karakter. Waar de West-Kruiskade wordt gekenmerkt door diverse culturen die tot uiting komen in de verschillende toko's, winkeltjes en natuurlijk China Town, staat de Nieuwe Binnenweg meer bekend om de cafés, coffeeshops en uitgaansgelegenheden. Er lijkt een verschil te bestaan tussen deze twee grenzen van het Oude Westen dat terug te vinden is in de wijk. Zo zijn er veel bewoners die al jaar en dag de wijk hun thuis noemen, maar is er een groeiend aandeel nieuwe bewoners die hun intrek hier nemen. Dat het Oude Westen wordt gekenmerkt door diversiteit en bedrijvigheid staat buiten kijf en toch is de Gemeente opzoek naar een middel mensen te verenigen en samen de wijk, die al in 2007 door de toenmalige minister van wonen, wijken en integratie, in het 'Actieplan Krachtwijken' is opgenomen (Vogelaar 2007, 4). In dit plan zijn 40 wijken in 18 Nederlandse gemeenten opgenomen waar de kwaliteit van de leefomgeving door heersende maatschappelijke problematiek achterblijft ten opzichte van andere wijken in de stad. In het rapport wordt gesteld dat in deze wijken veelal een onevenredig aantal inwoners wonen met een niet westerse achtergrond die, door het ontbreken aan de benodigde scholing en een gebrek aan perspectief op werk, steeds minder deelnemen aan de Nederlandse samenleving (ibid). Daarnaast mist hier, volgens Vogelaar (2007, 4), de sociale samenhang in de directe leefomgeving waardoor verval een aanzwellend risico vormt. Door het ontbreken van basiscondities voor persoonlijke ontwikkeling én een constructieve houding wordt de betrokkenheid van de inwoners van de wijk bij hun directe leefomgeving steeds minder vanzelfsprekend (Vogelaar 2007, 4). Twist, Kort en Van der Steen (2015, 596) geven aan dat de problemen in deze gebieden zijn terug te leiden naar werkeloosheid, slechte huisvesting en een hoog percentage schoolverlaters. Deze oorzaken liggen ten grondslag aan veiligheid en integratie problematiek. De vaak uitzichtloze financiële situatie waar in deze wijken sprake van is leidt tot een opeenstapeling van problemen (Börmann 2010,9). Deze opeenstapeling van

problemen wordt als reden voor de aanhoudendheid van de problematiek gezien. De centrale doelstelling die in het actieplan naar voren komt bij de wijkaanpak, is het veranderen van deze wijken tot buurten waar mensen kansen hebben en graag wonen (MBZK 2013, 5). Er wordt getracht te komen tot een oplossing voor de heersende sociale problematiek en het vergroten van de kwaliteit van leven in deze buurten waarbij de focus ligt op een aantal thema's als; wonen en leefbaarheid, leren, werken, veiligheid, inkomen en schuldenproblematiek en gezondheid.

Een van de initiatieven om een wijk te verbeteren, om het een wijk te maken waar mensen kansen hebben en graag wonen, is community building. Community building is een methode waarvan het doel is om van binnenuit (een wijk) te werken aan een in economisch, sociaal en cultureel opzicht leefbare buurt. Dit gebeurt door sociale relaties tot stand te brengen en onvoorziene capaciteiten van bewoners, organisaties en instellingen binnen de lokale gemeenschap te mobiliseren (McKnight en Kretzmann 1993, 15). Hierbij worden in deze gebieden verschillende wijkgerichte initiatieven opgezet, waarbij de focus ligt op interventies die verschillende sociaaleconomische en omgeving problematiek aan pakken, om deze ontwikkeling te bewerkstelligen. Ook zijn hierbij de fysieke en sociale problemen een aandachtspunt (Kramer, Harting en Kunst 2016, 1). Met community building worden bewoners van de wijk betrokken bij het verbeteringsproces waaraan wordt gewerkt. Hierbij geven bewoners aan wat zij graag zien veranderen en waar aandacht naar uit moet gaan. Daarnaast denken zij mee bij mogelijke oplossingen en dragen bij aan de uitvoering hiervan (Blackwell et al. 2019, 371). Ook in het Oude Westen in Rotterdam, dat is aangewezen als focuswijk binnen de gemeente, is extra aandacht voor de heersende maatschappelijke problematiek die zich in deze wijk voordoet. Ook hier valt op dat bewoners minder betrokken zijn bij de wijk en uit een onderzoek van de gemeente blijkt dat de veiligheid weliswaar vooruit is gegaan ten opzichte van voorgaande jaren, maar achterblijft bij andere wijken uit de stad (Gemeente Rotterdam, 2020). In de bestaande literatuur wordt geschreven over het doel van community building. De literatuur over de invloed van deze methode op de samenleving en meer specifiek op de sociale cohesie en percepties van veiligheid in de wijk mist vaak nog. Hoewel er bronnen zijn die community building in een wijk of stad uitvoerig beschrijven, is community building tot op heden niet toegepast in het Oude Westen (Brörmann 2010, 7). De focus van dit onderzoek ligt op verbinding en het gevoel van veiligheid, waarbij wordt onderzocht of community building, volgens de inwoners van het Oude Westen, kan bijdragen aan een verbonden en veiligere buurt. Dit zou namelijk ook leiden tot een buurt die meer leefbaar is en zo ook wordt ervaren.

Daarnaast is een positieve bijdrage aan de bestaande problematiek in het Oude Westen een streven. De volgende vraag staat centraal in dit onderzoek: Wat is de rol van community building met betrekking tot sociale cohesie en veiligheidspercepties in het Oude Westen in Rotterdam?

De wetenschappelijk literatuur over community building is momenteel nog schaars, daarom draagt dit onderzoek bij aan het verbreden van de empirische onderbouwing van community building. De bestaande theoretische literatuur blijkt voornamelijk te zijn toegespitst op kwantitatieve data (Lub en De Leeuw 2017, 431; Wijkprofiel 2018) waarbij de mening en daadwerkelijke gevoelens van mensen en inwoners van een wijk worden genegeerd. Er wordt vooral gekeken naar statistische data over de concepten en de invloed hiervan op de stad maar er wordt niet of nauwelijks ingegaan op de manier waarop bewoners aankijken tegen deze aspecten. De inzichten die worden verschaft door de bewoners van de wijk, in tegenstelling tot enkel de eerdergenoemde kwantitatieve data, geeft een inkijk in de behoefte en mogelijkheden die bewoners zelf zien. Daarnaast zal het bijdragen aan de verrijking van het debat omtrent community building. Ook levert dit onderzoek een bijdrage door in te gaan op empirische onderbouwingen en opvattingen.

Naast dat dit onderzoek een inzicht geeft in de uitkomst van community building in het Oude Westen in Rotterdam, kan het leiden tot een efficiënte start van community building in de wijk, waarbij de resultaten kunnen bijdragen aan de opbouw hiervan. Verder kunnen de resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor het verbinden van de gemeenschap in het Oude Westen, en dus community building, en daarmee ook aan de percepties van veiligheid onder Oud-westenaren. Hierbij worden de ethische richtlijnen, zoals opgesteld door de AAA, in acht gehouden (The American Anthropological Association, 2021). Hiertoe behoren onder meer anonimiteit, het verkrijgen van consent en de ander geen schade toebrengen. Doordat er gebruik is gemaakt van de inzichten van buurtbewoners, is het mogelijk dat zij zich gehoord zullen voelen als zij zien dat er daadwerkelijk veranderingen komen.

Voor het verkrijgen van de empirische data zijn een aantal onderzoeksmethoden gehanteerd. De nadruk heeft hierbij gelegen op het afnemen van interviews, maar ook ‘small-talk’ is een veel gehanteerde methode. Door het maken van small-talk hebben wij informatie verkregen en daarnaast een netwerk gecreëerd, onderhouden en uitgebreid met informanten. Ook heeft het ervoor gezorgd dat de onderzoeker informatie verschaft die op een ander manier wellicht niet

toegankelijk zou zijn geweest, maar die wel cruciaal is in het begrijpen van de cultuur (ibid). Door small-talk en dus informele conversatie is het mogelijk geweest rapport op te bouwen met de verschillende respondenten. Dat Serhat woont in de wijk waar het onderzoek heeft plaats gevonden heeft bijgedragen aan het opbouwen van een netwerk. Op deze manier heeft Quint snel ingang gevonden tot dit al bestaande netwerk binnen de wijk. Daarnaast is participerende observatie uitgevoerd. Door aanwezig te zijn, mee te doen aan dagelijkse activiteiten, interacties en het maken van notities, en dus op een participerende manier te observeren (Shah 2017, 45), is veel data naar voren gekomen. Participerend observeren is dan ook een manier om de meest fundamentele processen van het sociale leven te achterhalen (de Walt en De Walt 2011, 1). Deze methode is gebruikt om gegevens in de natuurlijke setting te verzamelen waarbij is meegekeken bij dagelijkse en niet alledaagse activiteiten. Daarnaast heeft het meedoen in de dagelijkse activiteiten ertoe bijgedragen dat wij in contact zijn gekomen met de doelpopulatie waardoor wij in de gelegenheid zijn gesteld interviews af te nemen. Door de Corona pandemie hebben wij niet alleen offline in het dagelijks leven meegekeken maar ook online, door toegang te vinden bij facebook groepen. Een zogeheten ‘netnografie’ is een goed alternatief in de huidige situatie. Het is een methode die specifiek is ontworpen om culturen en gemeenschappen online te bestuderen (Bowler 2010, 1270). Verder kan worden beargumenteerd dat er een enkele sociale wereld is, die zowel de offline als de onlinewerelden samenvoegt (Garcia et al. 2012, 54). Door mee te kijken en te doen zowel offline als online binnen wijkgerichte initiatieven, waarbij buurtbewoners de initiatiefnemers zijn, hebben wij eveneens data verzameld die van toepassing is voor het onderzoek.

Verder is bij het participerend observeren gebruik gemaakt van informele interviews. In deze vorm van interviewen leidt de informant het gesprek (De Walt en De Walt 2011, 139). Doordat de vragen die gesteld worden in een informeel interview voortvloeien uit het moment waarin het wordt afgenomen, neemt het begrip van wat er wordt meegemaakt of ervaren toe. Er is dus sprake van verduidelijking van het moment waarbij het doel is de participant beter te begrijpen en te verduidelijken wat er wordt gezegd of gezien (Turner 2010, 755). Dit is dan ook waarom dit type interview goed van pas is gekomen tijdens ons onderzoek, opheldering over het moment kan namelijk zorgen voor aanpassingen aan de interpretaties die worden gedaan. Daarnaast heeft het bijgedragen aan het opbouwen van rapport met de participanten.

Als laatste zijn semi-gestructureerde interviews gebruikt om dieper in te gaan op het onderzoek dan met informele interviews. Het is de bedoeling middels deze vorm van interviewen meer bruikbare data te vergaren waarbij direct wordt ingegaan op het onderzoek.

Binnen deze methode is gebruik gemaakt van een interviewhandleiding, deze beslaat vragen en doorvragen (ook wel prompts). Deze prompts zorgen voor verduidelijking en structuur van de antwoorden van de participant. Door het gebruik van een topiclijst hebben wij ervoor gezorgd dat alle onderwerpen op een ongeveer zelfde manier zijn aangehaald, op deze manier slinkt de kans dat niet alle onderwerpen de revue hebben gepasseerd (De Walt en De Walt 2011, 139). Door antwoorden van verschillende participanten te combineren zijn wij in staat antwoorden te formuleren op de verschillende deelvragen. Doordat deze interviewtechniek meer gestructureerd is dan het informele interview hebben wij rekening gehouden met de omgeving. Veelal zijn de interviews op locatie face-to-face afgenomen, dan wel bij mensen thuis of in het huis van de wijk De Gaffel. Dit zijn rustige plekken waar voldoende afstand tot elkaar genomen kan worden. Daarnaast is met instemming van de participanten, het interview opgenomen om dit vervolgens te kunnen beluisteren en transcriberen. Wanneer het echter niet mogelijk is geweest het interview offline af te nemen, boden online alternatieven als Microsoft-teams en Zoom mogelijkheden.

Door binnen dit onderzoek verschillende onderzoeksmethodes te gebruiken is sprake van triangulatie waardoor wij een vollediger beeld van de resultaten hebben verkregen (Denzin 2015, 1). Daarnaast stelt het ons in staat scherpere conclusies te trekken door de diversiteit aan uiteenlopende standpunten. Dus, door de verhoogde kwaliteit die triangulatie met zich meebrengt wordt dit toegepast in dit onderzoek. Door middel van de verschillende methodes van data verzamelen zal de kwaliteit van het onderzoek toenemen.

Dat Serhat woont in de wijk heeft ervoor gezorgd dat hij als gatekeeper gezien kan worden. Door de netwerken en contacten die Serhat heeft binnen de wijk is het mogelijk voor Quint gemakkelijker in contact te komen met inwoners van de buurt. Verder zijn wij bij het verzamelen van de data constant bewust van mogelijke conflicten met de ethische regels. Zo zijn interviewvragen aangepast in verband met het indringende karakter van deze vragen. Daarnaast zijn wij ons bewust dat wij als onderzoeker data interpreteren en hier een mogelijkheid bestaat dat interpretaties niet geheel juist de realiteit omvatten. Ook de rol van de onderzoeker tijdens de interviews speelt mee in de beantwoording door de respondent. Door het vragen naar het overduidelijke en om uitleg te vragen worden antwoorden van de respondent zo min mogelijk beïnvloedt. Door hiervan bewust te zijn en te anticiperen op de respons van respondenten hebben wij getracht ethische misstappen te beperken tot een minimum.

In het theoretisch kader wordt ingegaan op de theoretische fundering van het onderzoek en de kernbegrippen community building, sociale cohesie en percepties van veiligheid worden uiteengezet en verklaard. In de hierop volgende context zal de reden achter het focus punt community building en de locatie in het Oude Westen in Rotterdam worden aangehaald en verduidelijkt. In het middenstuk zullen we ingaan op de empirische onderzoek data en worden verbindingen gelegd tussen deze data, de wijk en theoretische literatuur, waarna we in het laatste hoofdstuk een conclusie zullen formuleren op de hoofdvraag.

Hoofdstuk 1 – Theoretisch kader

1.1 Community building

Geschreven door Quint

Community building, community development of de verbetering van connecties binnen een wijk, allen duiden ze op eenzelfde uitkomst. Binnen dit concept vallen verschillende deelconcepten die samen een geheel vormen. Zo is sociaal kapitaal onderdeel van community building waarbij verbondenheid tussen leden van de gemeenschap centraal staat. Echter is het van belang om community building te kunnen definiëren het eerste segment van dit begrip scherp voor ogen te hebben. Het woord gemeenschap wordt in de theorie teruggeleid naar de tijd van de ontdekkingen, de zeventiende eeuw, waarmee kleinschalige sociale relaties bedoeld werden (Novotny 2017, 54). Volgens Phillips en Pittman (2014, 6) verwijst een gemeenschap allereerst naar mensen en de aspecten in het leven die hen verbindt, en daarnaast naar geografische locaties. Daarnaast komt Agbe-Davies (2010, 375) met een antropologische definitie waarbij de nadruk wordt gelegd op gemeenschappelijke belangen, een gemeenschappelijke omgeving en een gemeenschappelijk sociaal systeem of structuur. Dit wordt beaamd door de sociologie waarin wordt aangegeven dat een gemeenschap een groep mensen beslaat die eerste graad, ook wel face-to-face, contact hebben (Yap 1990, 56). Een adequaat voorbeeld hiervan zijn mensen die in een afgebakend gebied of wijk wonen en zich hiermee identificeren, en gezamenlijk het belang van ontwikkeling van dit gebied inzien.

De sociale verbondenheid binnen gemeenschappen kan worden gedefinieerd als sociaal kapitaal. Door Bourdieu (in Richardson 1986, 248-249 en Hyman 2010, 197) wordt sociaal kapitaal verklaard als het geheel van middelen die in verband staan met het bezit van een duurzaam netwerk van relaties, van wederzijdse kennismaking en erkenning. Volgens Robbert Putnam (1994, 5) is sociaal kapitaal een gemeenschapsgoed waarbij onderdelen van sociale organisaties zoals netwerken, normen en vertrouwen, zorgen voor vereniging en samenwerking voor het gemeenschappelijk goed. Het verwijst dus naar het geheel van (hulp)middelen die in de vertrouwensrelatie en de samenwerking tussen mensen voorkomen (Saegert, Thompson en Warren 2002, 1). Sociaal kapitaal kan toegang geven tot hulpmiddelen die anderen in het bezit hebben en vergroot daarmee de hoeveelheid en kwaliteit van de bezittingen van sociale relaties (Richardson 1986, 249). Wanneer echter niet wordt geparticipeerd in de gemeenschap neemt het sociale kapitaal af. Zo krimpt de sociale cohesie¹ en nemen gevoelens van vertrouwen en verbondenheid hierbij af wat gepaard gaat met een verminderd vermogen om problemen, die de wijk kent, te verhelpen en een verzwakte economische welvaart (Wallis, Crocker en

¹ Sociale cohesie zal verderop in het stuk uiteen worden gezet.

Schercher 1998, 253). Sociaal kapitaal verondersteld, en is afhankelijk van, individuele betrokkenheid van gemeenschapsbewoners, wat wordt gezien als middel, dat leidt tot hulpbronnen, om relaties op te bouwen (Hyman 2010, 198). Sociale interventies die voorheen vanuit de overheid werden uitgerold worden steeds vaker vervangen door verbeteringsstrategieën die op lokaal niveau ontstaan, meer omvattend zijn en waarbij de betrokkenheid van inwoners van de gemeenschap wordt aangemoedigd (Hyman 2010, 196). Het vergrootte sociale kapitaal dat hierbij naar voren komt vergroot de kans dat een gemeenschap zich kan aanpassen en kan werken aan tekortkomingen in het gemeenschapskapitaal (Phillips en Pittman 2014, 7).

De term community building omvat dan ook het ontwikkelen en verbeteren van het vermogen om collectief te handelen (Phillips en Pittman 2014, 6). Hierbij wordt onderscheidt gemaakt tussen zogenoemde top-down ontwikkeling en bottom-up aanpakken. In de bottom-up aanpak wordt van binnen in de gemeenschap aan een ontwikkelingsprogramma gewerkt, met inclusie van interventies. Dit houdt in dat deze ontwikkeling de lokale bevolking een stem geeft bij het identificeren van lokale problemen en wat de gewenste ontwikkelingsoplossingen zijn (Niner et al. 2018, 69). Door community building nemen de visie en trots onder de gemeenschap toe, daarnaast ontstaat er leiderschap, relaties tussen verschillende groepen en participatie van de burgers, waarbij informatie over de vernieuwing van de buurt wordt gedeeld (Hyland 2000, 210). Ook is het resultaat van deze collectieve actie het verbeteren van verschillende focus domeinen binnen de gemeenschap (Phillips en Pittman 2014, 6). Deze domeinen kunnen worden onderverdeeld in vijf verschillende vormen van community kapitaal, namelijk; menselijk kapitaal, verbinding en overbruggingskapitaal, fysiek kapitaal, financieel kapitaal en milieu kapitaal. Sociaal kapitaal ligt aan de basis hiervan, des te meer sociaal kapitaal er bestaat in een gemeenschap, des te beter er gewerkt kan worden aan de overige vormen van kapitaal en dus de algehele ontwikkeling van de gemeenschap (Phillips en Pittman 2014, 8). Zoals Naparstek en Dooley (1997, 510) aangeven kijkt community building naar het gehele plaatje waarbij het sociale relaties tussen mensen en plaats erkent, om vervolgens te kunnen komen tot verbeteringen en oplossingen die elkaar versterken. Hierbij wordt meer controle gelegd in de handen van de inwoners van de gemeenschap voor wat betreft de te maken veranderingen en aanpassingen die voor verbeteringen zullen zorgen. Antropologisch onderzoek geeft aan dat er vijf belangrijke aspecten zijn in het proces van community building, namelijk; vertrouwen, identiteit, perspectief, deelname en verbondenheid (Hyland en Brimhall 2005, 128). Het is een ontwikkelingsplan gebaseerd op de buurt, waarbij verschillende instanties, ondernemingen en

individuen verandering initiëren door het opbouwen sociaal kapitaal binnen een gemeenschap en zo de gemeenschap bevorderen (Chaskin en Abunimah 1999, 58). Deze veranderingen zullen onder meer uit eigenbelang van de inwoners zijn, zij hebben immers een eerstehands perspectief op de ontwikkelingspunten. De ‘collective action theory’ stelt dat het nastreven van eigenbelang in de menselijke natuur zit (Ostrom 2009, 187). Volgens Ostrom (ibid) zullen mensen dus pas iets doen wanneer hier voordelen voor het individu in aan verbonden zijn

Een van de gehanteerde methoden in community building is de Asset-Based Community Development methode. Deze methode gaat uit van sterke punten die de wijk al kent. Op basis van deze zogenoemde assets kunnen plannen worden gemaakt voor de aanpak in de wijk (McNeely 1999, 746). Deze wijkvernieuwing van binnenuit, zorgt voor een verbinding van de verschillende aanwezige capaciteiten waardoor meer macht en effectiviteit worden gecreëerd. Op deze manier kunnen instellingen en assets die initieel niet participeren worden overtuigd zich aan te sluiten (McKnight en Kretzmann 1993, 18). Deze aanpak houdt rekening met tradities, wijkgerichte economische ontwikkeling en wijkaanpakken die de wijk kent en beslaat de volgende stappen (Mathie en Cunningham 2003, 477; McKnight en Kretzmann 1993,); het onderzoeken van buurtsuccessen en de verhalen hier omtrent, assets van de wijk in kaart brengen, een kerngroep oprichten die zich bezighoudt met het aansturen van anderen. Wanneer de assets opgetekend zijn, zal worden getracht verbindingen aan te gaan tussen deze assets om zo te kunnen komen tot oplossingen voor de gemeenschap. Als laatste wordt ook een planning groep aangesteld en worden activiteiten, middelen en investeringen van buiten de gemeenschap ingezet (Mathie and Cunningham 2003, 477). Al met al is het doel van de ABCD-methode het samenbrengen van gemeenschapsvoordelen die de buurt kent, als buurtbewoners, vrijwilligers en organisaties, en deze in te zetten bij het verhelpen van ontstane problemen en het komen tot een sterkere, hechtere gemeenschap (Pan et al. 2005, 1185). Nu community building uiteen is gezet, en het werken aan het gemeenschapskapitaal dat hierbij naar voren komt is aangehaald, is het mogelijk om een aspect van dit gemeenschapskapitaal verder uit te lichten. Hierbij zal de focus liggen op de percepties van veiligheid.

1.2 Percepties van veiligheid

Geschreven door Quint

Volgens Croall (2009, 166) verwijst gemeenschapsveiligheid in het algemeen naar openbare orde, het beheer van angst en onveiligheid, interetnisch geweld, routinematige gewelddadige

en geldelijke misdrijven tegen een individu, persoonlijke en openbare eigendommen en kinderen. Austin, Furr en Spine (2002, 417) geven aan dat angst voor criminaliteit en de perceptie van veiligheid voortvloeit uit een aantal basis factoren. Deze factoren kunnen worden onderverdeeld in drie aandachtsgebieden, namelijk; demografische effecten, ervaringen met slachtofferschap en lokale omstandigheden in de stad. Zo hebben demografische effecten als sekse, leeftijd en sociaaleconomische status een invloed op angst voor criminaliteit en de percepties van veiligheid. Vrouwen, ouderen, economisch minder vermogenden en culturele mindereheden behoren tot de groep die veelal een lager gevoel van veiligheid meedragen (Ziersch et al. 2007, 552). Daarnaast spelen ervaringen met het zijn van slachtoffer, of iemand kennen die slachtoffer is geweest (Toseland 1982, 206), van misdaad ook een rol in de angst voor criminaliteit en de perceptie van veiligheid. Hierbij wordt aangegeven dat waargenomen onveiligheid een cognitief bestanddeel is dat samenhangt met de angst voor criminaliteit (Radar, May en Goodrum 2007, 479). Bij angst voor criminaliteit treedt defensief of ontwijkend gedrag op waarbij plekken, die als onveilig worden ervaren, worden vermeden. Hierbij wordt aangegeven dat dit de perceptie van veiligheid verder kan laten afnemen (ibid, 481). De crime pattern theory stelt dat criminaliteit zich voordoet op plaatsen waar aantrekkelijke mogelijkheden voor daders samenvallen met ruimtes van individuen die gemotiveerd zijn criminaliteit te plegen (Ruijter 2017, 4). Hierbij is aangetoond dat daders vaker geneigd zijn delicten te plegen op plekken dicht bij de woonsituatie doordat deze deel uitmaken van de bewustzijnsruimte, ook wel de ruimtelijke kennis van een gebied (Bernasco 2010, 389). Criminaliteit is dus niet enkel het resultaat van motivatie maar dat van motivatie in combinatie met kansen, wanneer weinig risico wordt verwacht en de locatie makkelijk toegankelijk is zal criminaliteit eerder voorkomen (Brantingham en Brantingham 1981, 54; Eck en Weisburd 2015, 19). Als laatste worden sociale dynamieken binnen de gemeenschap gezien als aspecten die invloed hebben op angst voor misdaad en het gevoel van veiligheid. De aanwezigheid van verslechterende gebouwen, rondslingerend vuilnis en hangjongeren hebben aangetoond van invloed te zijn op de angst voor, de ernst en het veronderstelde risico van misdaad (Austin, Furr en Spine 2002, 418). De tevredenheid over de wijk die heerst onder inwoners van een gemeenschap faciliteert sociaal kapitaal, doordat men meer de straat op zal gaan en in contact zal komen met anderen, waardoor het gevoel van veiligheid wordt vergroot (Wood et al. 2008, 17). Percepties van veiligheid zijn dus nauw verbonden met de angst voor misdaad. Dit wetende is het mogelijk verder te bouwen aan de relatie tussen sociaal kapitaal en de perceptie van veiligheid in een gemeenschap, wat centraal staat in de nu volgende paragraaf.

1.3 Sociaal kapitaal en veiligheidsgevoel

Geschreven door Quint

Zoals wordt beargumenteerd door Ziersch et al. (2007, 551) kunnen sociale connecties tussen buurtbewoners zorgen voor meer onderling vertrouwen, cohesie en actiemogelijkheden. Hiermee wordt de sociale controle vergroot waardoor het gevoel van veiligheid onder buurtbewoners ook wordt vergroot. Er kan dus worden gesteld dat onder meer sociaal kapitaal kan bijdragen aan het vergroten van de percepties van veiligheid bij buurtbewoners. Daarnaast ligt de gemeenschap aan de basis van community building, en kan het niet bestaan zonder elkaar (Mattessich in Phillips en Pittman 2014, 49). Sociaal kapitaal dat nodig is voor een vergroot gevoel van veiligheid binnen een gemeenschap, gaat hand in hand met het opbouwen van dezelfde gemeenschap. Echter staat daartegenover dat angst voor misdaad, daadwerkelijke misdaad en buurtproblemen in de weg staan voor sociale connecties in de wijk en dus sociaal kapitaal (Palmer et al. 2005, 405). Wijk gerelateerd sociaal kapitaal hangt samen met de perceptie van veiligheid van de bewoners. Hierbij wordt het gevoel van veiligheid vergroot wanneer sterke banden met burens, waarbij vertrouwen een rol speelt, worden aangegaan. Dit gegeven bekrachtigt het argument dat Furedi in 1998 (in Palmer et al. 2005, 406) al maakte; mensen voelen zich minder veilig in buurten waar burens en buurtbewoners elkaar niet kennen. Angst voor criminaliteit, en dus een lage perceptie van veiligheid, kan juist leiden tot verhoogde criminaliteit (Gainey, Alper en Chappell 2010, 120; Ziersch et al. 2005, 81). Dit heeft te maken met het negatieve effect dat angst heeft op gemeenschapscohesie en de afname van participatie in buurtactiviteiten die bijdragen aan sociale controle (ibid, 81). Door deze afname ontstaat een vicieuze cirkel waarin sociaal kapitaal afneemt en angst en gevoel van verminderde veiligheid toeneemt.

Echter geven Ferguson en Mindel (2007, 342-343) aan dat er verschillende redenen zijn waarom sociaal kapitaal én kan zorgen voor een toename van de percepties van veiligheid én voor een afname van angst voor misdaad. Zo geven zij aan dat de tevredenheid van de gemeenschap met betrekking tot de eigen wijk vergroot moet worden, waarbij buurt initiatieven een belangrijke rol kunnen vervullen. Dit is in lijn met sociaal kapitaal, waarbij meer tevreden buurtbewoners de neiging hebben meer vertrouwen in de burens te tonen, wat resulteert in de beoogde afname van angst voor misdaad en een toename van de perceptie van veiligheid (Saegart, Thompson en Warren 2002, 17). Daarnaast zijn personen die betrokken zijn bij de buurt en hier actief in deelnemen over het algemeen meer tevreden met hun omgeving (Ferguson en Mindel 2007, 343). Ook geven zij aan dat wijken waar meer lokale instellingen

aanwezig zijn, een grotere kans hebben om sociale normen en gewenst gedrag te bewerkstelligen. Hierbij kunnen bewoners van de gemeenschap deelnemen aan deze lokale initiatieven om zo het collectieve welzijn van de buurt te vergroten. De initiatieven zorgen dus voor een afname van angst voor misdaad en een toename van de perceptie van veiligheid in de wijk (Ferguson en Mindel 2007, 343). Dus processen die in de gemeenschap plaats vinden, zoals burgerbetrokkenheid, kunnen zorgen voor een verminderde angst voor criminaliteit en dus een groei in de percepties van veiligheid (Sargeant et al. 2017, 646).

Sociaal kapitaal en de percepties van veiligheid maar ook community building zijn tot dus verre aan bod gekomen. Echter bestaat er een sterke verbinding tussen sociaal kapitaal en sociale cohesie die nog verdere verduidelijking behoeft. Zo kan sociaal kapitaal niet los worden gezien van sociale cohesie. Sociaal kapitaal is hetgeen dat men bezit aan het geheel aan sociale relaties. Hier bouwt sociale cohesie op voort (Galabuzi en Teelucksingh 2010, 8). In de nu volgende paragraaf zal sociale cohesie dan ook verder uiteen worden gezet.

1.4 Sociale cohesie

Geschreven door Serhat

In de hedendaagse literatuur wordt de term “sociale cohesie” op verscheidene manieren gedefinieerd, waardoor sociale cohesie een containerbegrip is geworden (Friedkin 2004, 411). De reden dat er zoveel verschillende definities zijn, komt doordat de definities gebaseerd zijn op de oriëntatie of ideologie van de individuele wetenschapper (Mekoa en Busari 2018, 107). Desalniettemin zal in deze paragraaf de algemene consensus met betrekking tot sociale cohesie en de operationalisering daarvan uiteengezet worden.

Het concept sociale cohesie vindt zijn oorsprong in het werk van Durkheim. In 'The division of Labor and Society' (1893) beschrijft Durkheim hoe sociale cohesie de 'lijm' van de samenleving is, die individuen bij elkaar houdt. Dit komt ook terug in zijn definitie van sociale cohesie: “sociale cohesie is een kenmerk van de samenleving die de onderlinge afhankelijkheid tussen individuen laat zien” (Ibid). Deze onderlinge afhankelijk bestaat uit: gedeelde loyaliteit, wederzijdse morele steun, sociaal kapitaal, gebrek aan sociaal conflict, sterke sociale banden en vertrouwen (Durkheim 1893, 64). Volgens Durkheim verwijst sociale cohesie dus naar de mate van verbondenheid en solidariteit tussen groepen in de samenleving (Durkheim 1893, 395). Dit is sterk verbonden met sociaal kapitaal, zoals uiteengezet door Quint, zie ‘sociaal

kapitaal en veiligheidsgevoel'. Dit komt doordat 'de lijm' van de samenleving niet sterk kan zijn als sociaal kapitaal afwezig is (Durkheim 1893, 64). Dat betekent dat er sprake moet zijn van sociaal kapitaal, als we willen spreken van een hechte gemeenschap en dus ook sociale cohesie. Bovendien leidt sociaal kapitaal en dus sociale cohesie weer tot een toename van de perceptie van veiligheid. Dit gebeurt wanneer bewoners van een gemeenschap zich verbonden voelen met elkaar, contact hebben met elkaar en zij elkaar onderling vertrouwen (Ziersch et al. 2007, 551). Zo zien we dat de concepten sociaal kapitaal, veiligheidspercepties en sociale cohesie verbonden zijn met elkaar. Om de verbondenheid tussen de verschillende concepten helder uit een te zetten en om in een later stadium aan te kunnen tonen of sociale cohesie heerst of niet, wordt er uitgebreid aandacht besteed aan sociale cohesie.

Onderzoek over sociale cohesie wordt onder andere gebaseerd op collectief gedrag, collectieve mentaliteit van groepen, de kwaliteit/intimiteit van de onderwerpen die in de groep worden gedeeld et cetera (Fonseca, Lukosch en Brazier 2018, 242). Echter, volgens andere onderzoekers hoort cohesie bestudeerd te worden op individueel niveau, en kan opgevat worden als de kwaliteit van het sociaal kapitaal dat voortkomt uit de sociale relaties (Dickes en Valentova 2013, 829). Hieruit komt naar voren dat sociale cohesie op macro- en microniveau bestudeerd kan worden. Daarbij moet er rekening gehouden worden met het feit dat sociale cohesie problemen op macroniveau kan veroorzaken. Dit kan ontstaan als er veel sociale cohesie heerst binnen een buurt, wat kan leiden tot potentiële problemen met andere buurten. Dit komt doordat sociale cohesie binnen een buurt kan verwijzen naar meerdere indicatoren zoals huisvesting, opname in de arbeidsmarkt, sociale voorzieningen, onderwijs et cetera (Jenson 2010, 18). Als de ene buurt lager scoort dan andere buurten dan kan het een negatieve stempel krijgen of ontstaan er negatieve waarnemingen, wat kan leiden tot potentiële problemen – zoals een scheiding tussen wij/zij waarbij de ene groep zich beter en/of anders beschouwt dan de ander. Bij het beoordelen van een wijk en/of het goed scoort op bepaalde punten wordt er niet alleen gekeken naar sociale cohesie, maar ook bijvoorbeeld naar veiligheid (Ibid). Het Oude Westen wordt bijvoorbeeld een focuswijk (zie context) genoemd, omdat de wijk onder andere lager scoort op veiligheid en armoede in vergelijking met andere wijken in Rotterdam. Om deze reden is het cruciaal om bij de interpretatie van sociale cohesie te kijken naar zowel het macro- als microniveau (Robinson 2005, 1413). Daarom wordt sociale cohesie door onder andere antropologen gebruikt om een scala aan verschijnselen op micro- en macroniveau te beschrijven (Dernall en Gleach 2006, 213). Binnen de antropologie wordt sociale cohesie centraal gesteld voor het behoud van het menselijk sociaal leven en de daarmee samenhangende

culturele praktijken (Taylor en Davis 2018, 2). Volgens de antropologen Taylor en Davis (2018, 1) is sociale cohesie: “ nabijheid, coördinatie en stabiliteit van de relaties tussen de leden van een groep, die de groep als geheel ten goede komen” (Ibid). Nu de verschillende definities en aspecten van sociale cohesie zijn besproken valt op dat definities van sociale cohesie het volgende delen: een verlangen naar verbondenheid, een groepseigenschap, de sterkte van verbindingen, maar ook de afwezigheid van conflicten (Kawachi en Berkman 2014, 175; Durkheim 1893, 64; Fonseca, Lukosch en Brazier 2018, 241). Met dit in gedachten, maken we in dit onderzoek gebruik van een definitie gebaseerd op de gemene delers van sociale cohesie. Deze zijn, zoals beschreven hierboven: een verlangen naar verbondenheid, een groepseigenschap, de sterkte van verbindingen, maar ook de afwezigheid van conflicten (Kawachi en Berkman 2014, 175; Durkheim 1893, 64; Fonseca, Lukosch en Brazier 2018, 241).

Tot slot, bij het concept sociale cohesie kunnen een aantal kanttekeningen geplaatst worden. Ten eerste, wanneer het gaat om het onderzoeken van sociale cohesie gaat het niet altijd om de verbondenheid binnen groepen mensen, maar eerder om de afwezigheid van sociale cohesie (Larsen 2014, 2-3) Alleen al de discussie over sociale cohesie impliceert vaak de afwezigheid ervan en de achteruitgang van de sociale cohesie (Ibid). De achteruitgang van sociale cohesie kan ook omschreven worden als ‘sociale erosie’. Sociale erosie kan gedefinieerd worden als: “ minder samenhang tussen burgers in een bepaalde natiestaat die het geloof hebben dat ze morele normen/waarden delen die hen in staat stelt om elkaar te vertrouwen” (Larsen 2014, 3). Dit kan ook in verband worden gebracht met ‘een gevoel van toebehoren’ – *sense of belonging*. Dit omvat het gevoel, de overtuiging en de verwachting dat men in de groep past en er een plaats heeft, een gevoel van aanvaarding door de groep (Lambert et al. 2013, 1-2). Als een gevoel van toebehoren ontbreekt bij bewoners zou dit namelijk kunnen duiden op sociale erosie. Doordat bewoners zich niet (meer) thuis voelen in de stad of de wijk, voelen zij zich ook niet meer verbonden met de bewoners van de stad of de wijk (Ibid). Ten tweede wanneer het gaat om de verbondenheid tussen leden van een gemeenschap kan het zo zijn dat er écht sprake is van verbondenheid tussen deze leden of dat het wordt verbeeld (Anderson 2006). Zo kunnen er bijvoorbeeld bewoners zijn die stellig beweren dat er sociale cohesie heerst in het Oude Westen en dat er sprake is van een hechte gemeenschap, terwijl dit niet zo is – dus is het verbeeld. Om onder andere deze reden introduceert Anderson (2006) het concept ‘verbeelde gemeenschap’. Dit houdt een gemeenschap in waarvan de leden elkaar nooit allemaal persoonlijk zullen kennen, maar onderling wel een binding voelen en zich als deel van die groep beschouwen (Anderson 2006, 6). Dit is belangrijk om te benoemen aangezien er in dit

onderzoek gekeken zal worden of er sociale cohesie heerst of niet. In het Oude Westen kan het zo zijn dat de onderlinge verbondenheid wordt verbeeld, als dit het geval is kan er niet geconcludeerd worden dat er sprake is van sociale cohesie in de wijk. Als laatste, of het nu om in- of uitsluiting gaat, kan beleid daarbij een rol spelen in het streven naar sociale cohesie. Daarom maken sociale wetenschappers en beleidsmakers vaak gebruik van de *contacttheorie* als het gaat om sociale cohesie (Bastian 2012, 102). De contacttheorie houdt in dat hoe meer contact er is tussen individuen, hoe meer men naar elkaar zal groeien en verschillen tussen groepen zal afnemen (Ibid). Bovendien zal het leiden tot een hogere mate van verbondenheid wat sociale cohesie tot gevolg zal hebben.

In deze paragraaf kwam naar voren hoe breed sociale cohesie is en de verschillende wijzen waarop het gedefinieerd kan worden. Om verdere onderzoek naar sociale cohesie te kunnen doen, is een inperking van het theoretisch begrip van belang. De inperking zal het mogelijk maken om sociale cohesie te kunnen meten in interviews maar ook tijdens observaties. Daarom zullen er in de volgende paragraaf een aantal sleutelementen (Communities and local government 2007, 14-15) en dimensies (Forrest en Kearns 2001, 2128) van sociale cohesie worden uiteengezet.

1.4.1. Operationalisering

In een onderzoek naar sociale cohesie genaamd 'What Works in Community Cohesion' (2007) is er gekeken naar hoe sociale cohesie meetbaar gemaakt kan worden. Bij de operationalisering van sociale cohesie valt op dat er veel overeenkomsten zijn tussen verschillende wetenschappers. Zo komen onderdelen van de operationalisering van sociale cohesie uit het onderzoek 'What Works in Community Cohesion' (2007) overeen met onder andere de operationalisering uit het artikel van Forrest en Kearns (2001, 2129). Er zijn meerdere overeenkomsten tussen de operationalisering van verschillende wetenschappers. Het eerste en belangrijkste sleutelement dat wordt genoemd in het onderzoek 'Communities and local government' (2007, 25-27) en in het artikel van Dickes en Valentova (2013, 829) is het hebben van positieve relaties. Het hebben van positieve relaties is een belangrijk kenmerk van sociale cohesie. De afwezigheid van positieve relaties zou zodoende ook kunnen wijzen op de afwezigheid van sociale cohesie. Het hebben van positieve relaties houdt in dat mensen goed met elkaar overweg kunnen, samenwerken en elkaar begrijpen (Ibid). Dit sluit aan bij de laatste component, identificatie, dat wordt beschreven door Forrest en Kearns (2001, 2129). Deze laatste component gaat over de mate waarin mensen zich identificeren met buurtgenoten. Vaak

duidt een sterke buurtbinding op sociale cohesie (Ibid). Het tweede sleutelement dat wordt genoemd is: gelijke levenskansen. Dit houdt in dat er gelijke kansen zijn voor alle mensen op sociale, economische en politiek gebied. Gelijke levenskansen benadrukt ook het belang van het aanpakken van de nadelen en belemmeringen waarmee bepaalde groepen te maken hebben bij hun pogingen om deel te nemen aan en te profiteren van de samenleving. (Communities and local government 2007, 25-27; Jenson 2010, 19; Robinson 2005, 13-14). Het derde belangrijke element is burgerbetrokkenheid en -participatie. Dit houdt in dat wanneer er in een wijk sprake is van burgerbetrokkenheid en/of participatie dit duidt op sociale cohesie. Daarnaast is er een sterke relatie opgemerkt tussen de ideeën over de samenhang van de gemeenschap, als die positief zijn, duidt dit ook op sociale cohesie (Communities and local government 2007, 28-29; Dickes en Valentova 2013, 829). Het derde element sluit ook aan bij de eerste component dat wordt genoemd door Forrest en Kearns bij het meetbaar maken van sociale cohesie (2001, 2129). Volgens Forrest en Kearns (2001, 2129) is het eerste component sociale participatie, waarbij het dus gaat over de deelname aan het maatschappelijke leven. Het laatste element dat de aanwezigheid van sociale cohesie binnen een gemeenschap zou aangeven is het ontwikkelen van een gevoel van gemeenschappelijkheid door zich te richten op tastbare aspecten. Het ontstaan van sociale cohesie op lokaal niveau gaat dus gepaard met gemeenschappelijke visie en waarden en met het waarderen van diversiteit en verschil (Communities and local government 2007, 28-29; Mekoa en Busari 2018, 108). Dit sluit overigens aan bij de laatste component die wordt genoemd door Forrest en Kearns (2001, 2129). Dat is gedeelde opvattingen (normen en waarden). Gelijkgerichte opvattingen onder buurtbewoners duidt ook volgens Forrest en Kearns (2001, 2129) op sociale cohesie.

Tot slot, wat duidelijk is geworden uit de bovenstaande paragraaf is dat sociale cohesie op verschillende manier gedefinieerd wordt door wetenschappers (Fonseca, Lukosch en Brazier 2018, 241). Echter is er voor dit onderzoek gekozen voor een definitie van sociale cohesie met de (voor ons) belangrijkste onderdelen ervan. Om sociale cohesie zo goed mogelijk te kunnen meten is er vervolgens gekeken naar de operationalisering van sociale cohesie. Dit zal namelijk bijdragen aan de vraag of er sociale cohesie of sociale erosie heerst onder bewoners van het Oude Westen (Larsen 2014, 2-3).

1.5 Sociaal kapitaal, veiligheid en sociale cohesie

Geschreven door Serhat en Quint

In de vorige paragrafen zijn de verschillende concepten apart van elkaar beschreven en uiteengezet. In deze laatste paragraaf zal er ingegaan worden op de relatie tussen de concepten sociaal kapitaal, veiligheid en sociale cohesie.

Verschillende wetenschappers zijn van mening dat een samenleving moet werken aan het welzijn van al haar leden (veiligheid), dat een gevoel van saamhorigheid creëert en het vertrouwen bevordert van haar leden (Taylor en Davis 2018, 2-3). Hieruit blijkt de eerste relatie tussen veiligheid en sociale cohesie. Daarnaast komt de relatie tussen verschillende concepten ook naar voren in het boek van McKnight en Kretzmann (1993). Zij stellen dat een van de manieren om een gemeenschap te vormen is door steden, wijken en/of buurten te verbinden door gezamenlijke activiteiten te organiseren en de capaciteiten van de bewoners te benutten. Dit zal tevens leiden tot het veiliger worden van de steden, wijken en/of buurten (McKnight en Kretzmann 1993, 177). Volgens Lee (2003, 132) is alleen de waarneming van de aanwezigheid van sociale cohesie al voldoende voor een positief effect op de veiligheidsbeleving. Daarnaast, zoals hierboven beschreven is sociaal kapitaal een hulpbron die sociale integratie en zelfredzaamheid van lokale gemeenschappen bevordert. Het draagt hierin bij aan de opbouw van sociale cohesie (Galabuzi en Teelucksingh 2010, 8). Zoals doorheen de voorgaande paragrafen is op te maken zijn sociaal kapitaal, veiligheid en sociale cohesie onlosmakelijk met elkaar verbonden. Hierbij is sociaal kapitaal, door bouwsteen te zijn (Forrest en Kearns 2001, 2137), de schakel tussen sociale cohesie en veiligheid. En zoals de ‘social disorganisation theory’ stelt ligt in sociaal georganiseerde wijken, daar waar cohesie, solidariteit, en integratie zijn terug te vinden, veiligheid en het gevoel van veiligheid hoger dan in wijken waar deze waarden niet te vinden zijn (Krohn et al. 2019, 226). Sociale cohesie dat voortbouwt op sociaal kapitaal is dus, net als sociaal kapitaal zelf, nauw verbonden met veiligheid en de percepties van veiligheid onder bewoners van een wijk.

Hoofdstuk 2 – Context

2.1 Rotterdam & het Oude Westen

Geschreven door Quint en Serhat

Het Oude Westen is een wijk die ligt aan de westkant van Rotterdam centrum (Oude Westen 2021). Om deze reden zijn alle centrumvoorzieningen op loopafstand. Dit maakt de wijk erg aantrekkelijk voor de mensen die er wonen (Hein 2018). Het Oude Westen telt ongeveer 9615 inwoners (CBS 2020) en de bevolkingssamenstelling is zeer divers, zo wonen er alleenstaanden, gezinnen met kinderen en studenten (Wijkprofiel 2020). Bewoners en bezoekers karakteriseren het Oude Westen als een wijk die multicultureel, divers, gezellig en levendig is, waar vele bijzondere winkels en horecaondernemingen te vinden zijn (ibid). Dat de wijk multicultureel en divers is blijkt tevens uit het feit dat ongeveer 70% van de winkels wordt beheerd door mensen met een migratieachtergrond (Hein 2018).

De laatste jaren had het Oude Westen een slechte reputatie. Dit kwam door de vele incidenten, zoals vechtpartijen, overlast en het gebruik van harddrugs bij bewoners voor de deur. Dit zorgde voor het veelvuldig optreden van de politie (Dagblad010 2020). Dat er sprake is van incidenten duidt op vraagstukken rondom veiligheid (Palmer et al. 2005, 405). De aanwezigheid van gevaren en/of de afwezigheid ervan brengt gevolgen met zich mee. Vaak is het gevolg van deze gevaren dat er meer beleid wordt gevormd omtrent criminaliteit preventie (Byrne en Pease 2003, 341). Het Oude Westen wordt in de laatste jaren geschetst als een onveilige wijk waar verschillende problematiek heerst (Gemeente Rotterdam 2020, 3). Hierdoor is de gemeente Rotterdam tot het besluit gekomen om meer aandacht te besteden aan het Oude Westen. Dit komt tot stand door het onderscheid dat wordt gemaakt tussen: wijken waar het goed gaat en wijken waar er meer aandacht aan besteed moet worden. De wijken waar meer aandacht aan besteed moet worden, worden ook wel ‘focuswijken’ genoemd. Tot deze focuswijken behoort ook het Oude Westen (Gemeente Rotterdam 2020, 3).

Naast het werken aan de veiligheid in het Oude westen wordt er ook veel tijd en aandacht besteedt aan sociale cohesie door verschillende organisaties in de wijk. Zo wordt er geprobeerd om meer initiatieven te organiseren in het Oude Westen, rekening houdend met de pandemie (Kathmann 2020, 2). Dit wordt gedaan om mensen in verbinding te brengen en het sociale leven weer enigszins te kunnen hervatten (ibid). Daarnaast wordt er door de gemeente Rotterdam gekeken hoe verschillende bewonersgroepen meer en beter met elkaar en met de gemeente in verbinding kunnen komen (ibid). Een belangrijk middel hierbij is communicatie. Veel

bewoners klagen namelijk over de manier van communiceren en dat het eenrichtingsverkeer is. De bewoners vinden dat de informatie die wordt gegeven niet aansluit bij de behoeften van de wijk en dat er niet naar ze geluisterd wordt (Gemeente Rotterdam 2020, 4). Hier wil de gemeente aan werken door het beginnen van ontwerp-ateliers met bewoners om van hen te horen hoe zij de wijk zien en waar volgens hun de kansen en uitdagingen liggen. Op deze manier kan de gemeente hier beter op inspelen en kan zij handvatten bieden in het mobiliseren van bestaande netwerken. Door te ondersteunen, helpen en faciliteren van sociale netwerken wordt er ingezet op zelforganisatie- en mobilisatie van de netwerken om gezamenlijk actie te ondernemen. Daarbij is het doel alle groepen in het Oude Westen een stem te geven en hen gehoord te laten voelen (Gemeente Rotterdam 2020, 4).

De bewoners van het Oude Westen hebben een gemiddelde leeftijdsopbouw. Verder wordt het Oude Westen door bewoners gezien als een wijk met een relatief goede sociale samenhang, hoewel de gemeente hier meer aandacht aan wil besteden om de leefbaarheid te vergroten (Gemeente Rotterdam 2020, 4-5). Tot slot scoort de wijk, in vergelijking met andere wijken, relatief laag op het gebied van inkomen, opleidingsniveau, arbeidsparticipatie en ondernemerschap. Hier wordt in het Oude Westen ook aandacht aan besteedt, door bijvoorbeeld te investeren in het onderwijs en armoede. Echter wordt hier niet zo intensief aan gewerkt als dat wordt gewerkt aan sociale cohesie en veiligheid (Greeven, Rozema, en van der Veen 2019).

2.2 Community Building in het Oude Westen

Geschreven door Quint en Serhat

Community building in het Oude Westen is een zeer actueel en belangrijk onderwerp. De reden dat de gemeente Rotterdam community building wil opzetten is om onder andere de leefbaarheid te vergroten, door bijvoorbeeld mensen te verbinden en de veiligheidsbeleving te verhogen in de wijk (Gemeente Rotterdam 2020, 2). De specifieke methode die de gemeente daarbij wil gebruiken is de ABCD-aanpak. De ABCD-aanpak ofwel methode is in Amerika ontwikkeld en opgestart. Begin jaren 2000 werd de methode door het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (LSA) naar Nederland geïmporteerd. Aangezien de methode niet van Nederlandse bodem komt, is het eerst naar de Nederlandse situatie vertaald, beschreven en vervolgens geëvalueerd door onder meer de Hogeschool Fontys, het LSA en het Verwey-Jonker Instituut (Brörmann 2010, 7). Mede door de voorgangers die de methode hebben gebruikt, nemen voornamelijk gemeenten en woningcorporaties het initiatief op zich

om de methode toe te passen in ‘focuswijken’ die voor hen relevant zijn. In onze situatie is dat de gemeente Rotterdam. De reden dat er in dit onderzoek specifiek is gekozen voor het Oude Westen is omdat community building in andere steden en wijken van Nederland een succes zijn gebleken (Brörmann 2010, 7). Bovendien wordt het Oude Westen bekeken als een focuswijk, wat het interessant maakt om het te onderzoeken.

Het kerndoel van community building of Asset Based Community Development, de methode die in het Oude Westen toegepast zal worden, is werken aan een sterke en veerkrachtige gemeenschap. Dit wil de gemeente Rotterdam bewerkstelligen door meer verantwoordelijkheid te geven aan bewoners en het informele netwerk. Dit is een andere aanpak omdat normaal gesproken de meeste verantwoordelijkheid ligt bij het institutionele formele netwerk. Sommige dingen kunnen niet bewerkstelligd worden door de formele netwerk, maar moeten juist tot stand komen door de kracht van de gemeenschap (Kruijt 2020, 7). De gemeente is van plan om de bewoners van het Oude Westen meer zeggenschap en verantwoordelijkheid te geven bij thema’s die hen aangaan zoals veiligheid, armoede en welzijn. De achterliggende gedachte is daarbij dat de samenwerking van verschillende groepen mensen, los van hun labels en achtergrond, ook zal leiden tot sociale cohesie (McKnight en Kretzmann 1993, 17-19). Het idee is dus dat bewoners samen gaan werken aan onderwerpen die hen allemaal aangaat en dat de samenwerking zal leiden tot sociale banden en zo ook tot sociale cohesie. Dit laat weer zien dat het community building verbonden is aan veiligheid en sociale cohesie, en dat de drie goed samengaan. Tot slot beoogt community building ‘het goud van de straat’ te ontdekken en te activeren. Vanuit deze aanpak wordt er actief gewerkt aan het benutten en versterken van de competenties van bewoners. Het streven is om bewoners het vermogen om collectief actie te ondernemen te geven, om vervolgens te werken aan een schone, veilige en/of prettige wijk (Kruijt 2020, 7).

Ter afsluiting, in het Oude Westen komt naar voren dat de wijk niet hoog scoort op het gebied van inkomen, opleidingsniveau, arbeidsparticipatie en ondernemerschap. Nog belangrijker is dat de onderlinge verbondenheid en de veiligheidsbeleving ook relatief laag is (Greeven, Rozema, en van der Veen 2019). Om aan al deze onderwerpen te werken, en in het bijzonder de sociale cohesie en de veiligheidsbeleving te vergroten, introduceert de gemeente Rotterdam community building. Het doel daarbij is om de bewoners collectieve actie laten ondernemen om een schone, veilige en/of prettige wijk te realiseren (Kruijt 2020, 7).

Hoofdstuk 3 – De kracht van saamhorigheid

Geschreven door Serhat

In dit hoofdstuk zal de focus liggen op sociale cohesie. Middels de verschillende sleutelementen/componenten zal er gekeken worden of er sprake is van sociale cohesie in het Oude Westen en naar de rol van community building op sociale cohesie. In de eerste paragraaf zal er ingegaan worden op positieve relaties en de tweede paragraaf zal hier verder op aansluiten door participatie in het Oude Westen te beschrijven. De derde paragraaf, buurtbinding, sluit ook aan bij positieve relaties en bij participatie en zal daarom daarop volgen. De vierde paragraaf zal ingaan op gedeelde normen en waarden in het Oude Westen. De laatste paragraaf zal de focus leggen op community building en haar mogelijke rol met betrekking tot sociale cohesie.

3.1 Het begint allemaal met een groet

‘Ik voel mij verbonden met alle Oude Westenen ook al heb ik niet een fysieke band met hen. Doordat ik mij verbonden voel met alle bewoners voel ik ook gelijk een betere relatie met de ander, waardoor ik spontaan iedereen groet.’

Uit de quote van Soufyan valt op dat veel bewoners² goede relaties onderhouden met elkaar. Ook al kennen mensen elkaar niet, dan groeten ze elkaar wel omdat ze bijvoorbeeld onderdeel zijn van de wijk. Dit werd ook bevestigd door Lieke, zij zei namelijk: *‘Al heb ik niet echt veel relaties in het Oude Westen, dan nog voel ik me verbonden met iedereen. Ik draag geen negatieve gevoelens jegens anderen in het Oude Westen.’* Hieruit blijkt dat het onderhouden van positieve relaties van groot belang zijn, zeker in het Oude Westen. Bovendien worden positieve relaties als eerste en belangrijkste sleutelement gezien van sociale cohesie (Communities and local government 2007, 25-27; Dickes en Valentova 2013, 829). Het hebben van positieve relaties zou het bestaan van sociale cohesie bevestigen. De afwezigheid van positieve relaties zou zodoende ook kunnen wijzen op de afwezigheid van sociale cohesie (Ibid). Daarnaast kunnen de bovenstaande quotes worden verbonden aan een ‘verbeelde gemeenschap’ (Anderson 2006). Een verbeelde gemeenschap houdt volgens Anderson (2006, 6) een gemeenschap in waarvan de leden elkaar nooit allemaal persoonlijk zullen kennen, maar onderling wel een binding voelen en zich als deel van die groep beschouwen. Dit zien we ook

² Blijkt namelijk uit meerdere interviews.

terug in de quotes: bewoners van het Oude Westen voelen zich sneller verbonden met Oude Westenaren. Al is er geen sprake van een fysieke relatie met een ander, dan nog voelt men zich verbonden en onderdeel van die groep (Ibid).

Uit de data blijkt dat positieve relaties tussen bewoners van het Oude Westen voornamelijk op twee manieren tot stand kon komen. Ten eerste vonden bewoners dat iemand zelf energie moest steken in zijn of haar interactie met anderen om een relatie op te kunnen bouwen. *‘Niemand zou met een buur willen praten die je aankijkt, maar niet groet.’*, aldus Roos. Ten tweede is deelname aan initiatieven en/of organisaties belangrijk in het krijgen van een relatie. Dit wordt bevestigd door de literatuur doordat deelname aan initiatieven van organisaties het collectief welzijn, maar ook de cohesie binnen een wijk kan vergroten (Ferguson en Mindel 2007, 343).

Om te beginnen met punt één: bewoners vinden het belangrijk dat een bewoner zelf initiatief moet nemen om in contact te komen met andere bewoners en dat hij/zij energie moet steken in het bouwen aan een relatie. Dit kan volgens hen gebeuren door andere bewoners op straat te groeten en kort te spreken, dit vinden de bewoners zeker in deze tijd van de coronapandemie belangrijk. Dit komt doordat ze heel weinig sociaal contact hebben en anderen nauwelijks spreken, daarom waarderen ze een kort gesprek met een buurtbewoner op straat veel meer. Daarnaast zorgen deze korte contactmomenten ervoor dat bewoners op een laagdrempelige manier een relatie bouwen met andere mensen wat weer positieve gevolgen kan hebben voor beide partijen. Zo zegt Jan het volgende: *‘veel van de buurtbewoners ken ik door het contact op straat. Hierdoor heb ik veel nieuwe mensen leren kennen en zelfs mijn beste vriend, waar ik regelmatig over de vloer kom.’* Daar voegt Jan aan toe dat het vanwege de pandemie op dit moment heel moeilijk is om over de vloer te komen bij vrienden of buurtbewoners. Om die reden spreekt Jan vaak buiten af met vrienden of buurtbewoners. Wat ook vooral naar voren komt in het Oude Westen is dat wanneer mensen een bepaalde relatie hebben opgebouwd, die relatie dan vaak in stand wordt gehouden door hulp te bieden aan de burenbewoners of dat ze iets lekkers brengen als er is gekookt. Hieruit komt naar voren dat positieve relaties leiden tot participatie en dat beiden weer leiden tot buurtbinding (Communities and local government 2007, 25-29). Dat positieve relaties leidt tot participatie komt doordat mensen gezamenlijk participeren, bijvoorbeeld door samen iets te doen, een wandeling of boodschappen voor een ander. Dit leidt weer tot een sterke buurtbinding doordat mensen positieve relaties hebben en gezamenlijk participeren in de wijk (Ibid). Ook blijkt hieruit dat de sleutelementen goed op elkaar aansluiten, de sleutelementen worden namelijk

ook op deze volgorde besproken in dit hoofdstuk. Een ander voorbeeld waaruit de relatie van positieve relaties, participatie en buurtbinding naar voren komt is Roos. Zij zegt dat zij regelmatig hulp biedt bij het doen van boodschappen, voornamelijk voor ouderen in de wijk. Hier verwacht zij niks voor terug, ze doet het omdat ze ervan overtuigd is dat mensen elkaar moeten helpen in de wijk. Daarnaast zeggen meerdere buurtbewoners dat ze om de zoveel tijd iets lekkers krijgen of juist geven aan burens. *“Als mijn moeder Turkse Pizza’s maakt dan breng ik het altijd naar mijn burens. Die vinden het heerlijk. Een andere keer krijgen wij dan weer iets lekkers van de burens, bijvoorbeeld gebakjes”*, aldus Osman. Dus het bouwen van een relatie kan heel natuurlijk verlopen en het in stand houden van de relatie vindt op verschillende manieren plaats, zoals het bieden van hulp of het geven van iets lekkers aan de burens. Jenson (2010) beschrijft ook het belang van het geven van eten aan burens en dat dit leidt tot sterkere sociale banden en een sterkere gemeenschap. Niet alleen het geven van eten aan burens leidt volgens Jenson (2010) tot sterkere sociale banden, maar ook gezamenlijk eten. Bewoners van het Oude Westen kwamen voor de coronapandemie uitbrak ook samen om gezamenlijk te eten, dit gebeurde bijvoorbeeld tijdens ‘Opzoomeren’ – een initiatief in het Oude Westen waar hieronder meer informatie over zal volgen. Daarnaast valt op dat Opzoomeren leidt tot positieve relaties, doordat mensen elkaar ontmoeten, maar dat het ook de participatie in de wijk stimuleert.

Het tweede dat belangrijk is in het verkrijgen van een positieve relatie is deelname aan lokale initiatieven. Hierbij kwam vaak naar voren dat het samenbrengen van de buurtbewoners niet opgelegd moet worden – door bijvoorbeeld de gemeente of Actiegroep – maar dat het vrijwillig moet zijn. Bewoners vinden namelijk dat iedereen moet doen wat hem/haar aanspreekt, anders doet iemand het met tegenzin en dat levert volgens hen niks op. Dit kan verbonden worden aan de ‘collective action theory’ (Ostrom 2009). Daarbij stelt Ostrom (2009) dat het nastreven van eigenbelang in de menselijke natuur zit. Volgens Ostrom (2009) zullen mensen dus pas iets doen als er een voordeel voor zichzelf in zit (Ibid). Meko en Busari (2018) zijn van mening dat initiatieven tot collectieve actie ook zeer relevant zijn omdat delen (bv. geven van eten, gezamenlijk eten) onder groepsleden een gevoel van gedeeld eigenaarschap mogelijk maakt.

Een jaarlijkse initiatief dat wordt georganiseerd in het Oude Westen is ‘Opzoomeren’. Hier sprak Roos heel fanatiek over, ze zei: *“Opzoomeren houdt in dat er goed contact is met burens en dat zij samen zorgen voor een prettige straat om in te wonen. Dit gebeurt door het organiseren van straatactiviteiten, zoals een spelletjesdag, straatfeest of barbecue.”* Roos vindt

Opzoomeren een heel mooi initiatief omdat het haar een ‘community gevoel’ geeft. Ze zegt dat ze hierdoor een eenheid voelt, doordat er allerlei verschillende mensen zijn waar je eigenlijk veel gemeen mee hebt. Zulke initiatieven zorgen volgens Roos er ook voor dat men in gesprek komt met mensen die je niet snel zou opzoeken, waardoor je ook met hen een relatie krijgt. Initiatieven als Opzoomeren zorgen volgens informanten dus voor het leggen van nieuwe contacten en het vormen van positieve relaties onderling. In tijden van corona vinden dergelijke fysieke ontmoetingen helaas niet plaats. Er vinden wel online bijeenkomsten plaats waar bewoners samenkomen voor een cursus of een vergadering. Hier leren bewoners bijvoorbeeld koken, door samen recepten te delen met anderen of samen te koken, natuurlijk achter een scherm. Bovendien vinden dergelijke online bijeenkomsten ook plaats om te praten over onderwerpen zoals huisvesting of vergroening in het Oude Westen. De fysieke ontmoetingen vinden niet plaats door de coronamaatregelen, waardoor de wijk en haar bewoners op allerlei creatieve manieren alsnog actief proberen te zijn door online dingen te organiseren.

Dus de positieve relaties waar Dickes en Valentova (2013, 829) het over hebben worden in het Oude Westen vooral verwezenlijkt door interacties op straat met andere bewoners en door verschillende initiatieven en bijeenkomsten. Uit deze paragraaf bleek ook dat er een relatie was tussen positieve relaties, participatie en buurtbinding. De reden hiervoor was dat wanneer bewoners positieve relaties onderhouden met anderen, zij zich ook meer verbonden voelen met hen en de wijk, maar ook meer participeren (Communities and local government 2007, 25-29; Dickes en Valentova 2013, 829). Participatie wordt door Forrest en Kearns (2001, 2129) gezien als een kenmerk van sociale cohesie. Hier zal in de volgende paragraaf verder aandacht aan besteed worden.

3.2 Participatie als verbinder

Tijdens het veldwerk kwam naar voren dat de bewoners op verschillende manieren participeren in de wijk, sommige zijn iets actiever dan anderen. Over het algemeen is het zo dat mensen participeren in de wijk, bijvoorbeeld door een praatje te maken met buren, de kinderen samen buiten te laten spelen en/of een dagelijks bezoek aan de moskee. Daarnaast kwam in de vorige paragraaf ook naar voren dat er bewonersinitiatieven waren, een voorbeeld hiervan is ‘plantjesdag’³. Een bewoner zegt hierover: *“Op deze dag planten we bolletjes en zorgen ervoor dat het er goed uitziet. Dit doen we samen met andere buurtbewoners om de boel groen te*

³ Een initiatief in het Oude Westen, zoals Opzoomeren.

houden.'' Hierdoor participeren de bewoners, komen ze bijeen, maken ze nieuwe contacten en werken ze aan iets gemeenschappelijks. Bovendien kunnen de bewoners die hier iets planten later de vruchten van plukken. Dit kan weer verbonden worden aan de collective action theory (Ostrom 2009), doordat mensen eraan deelnemen omdat er daadwerkelijk een voordeel inzit voor hen. Met de verschillende initiatieven die plaatsvinden wordt geprobeerd om voornamelijk in de probleemwijken de samenhang tussen de burens te bevorderen (Larsen 2014, 5). Hier is ook sprake van in het Oude Westen, het Oude Westen wordt niet gezien als een probleemwijk maar als een focuswijk. Beide betekenen in principe hetzelfde, maar hebben een andere naam. Hierboven is beschreven hoe er wordt geparticipeerd en waarom mensen daar veelal voor kiezen. Echter is het belang van participatie ook noemenswaardig, aangezien het door meerdere wetenschappers wordt gebruikt om de aanwezigheid van sociale cohesie aan te duiden (Forrest en Kearns 2001, 2129; Communities and local government 2007, 28-29). Met participatie wordt er in dit paragraaf vooral bedoeld op het contact leggen van mensen met elkaar en het deelnemen aan het maatschappelijk leven (Ibid). Dit sluit ook aan bij het sleutelement sociale participatie. Dit houdt in dat als er in een wijk sprake is van burgerbetrokkenheid en/of participatie, dit kan duiden op sociale cohesie. Daarnaast is er een sterke relatie opgemerkt tussen hoe mensen denken over de wijk en hoe zij dat ervaren, als beide positief zijn dan zou dit de aanwezigheid van sociale cohesie kunnen betekenen (Dickes en Valentova 2013, 829; Meko en Busari 2018, 108).

Uit de data is gebleken dat niet alle bewoners van het Oude Westen actief participeren. Als reden hiervoor gaven ze aan dat ze student zijn, kleine kinderen hebben en/of fulltime werken. Informanten geven aan dat als deze factoren geen rol speelden, dat ze ook graag deel willen nemen aan gemeenschappelijke activiteiten. De respondenten die niet actief deelnemen in de wijk, sluiten zichzelf niet perse op in hun huis, maar ze zijn niet zo actief als andere bewoners die wel tijd en energie investeren in de wijk. Zo doet namelijk een deel van de buurtbewoners die zich 'niet zo actief' noemt ook mee aan de plantjesdag. Dit komt volgens Osman doordat de deelnemers van dit initiatief zelf ook baat hebben bij plantjesdag of omdat hun vrienden ook deelnemen (Ostrom 2009). Volgens de respondenten doet een grote diversiteit aan bewoners mee aan plantjesdag. Dus zowel oude en nieuwe bewoners, maar ook jonge en oude mensen. Dit zorgt ervoor dat mensen van allerlei verschillende achtergronden samenkomen, elkaar ontmoeten en gezamenlijk participeren, aldus Lieke.

Participatie vindt ook veelal plaats door organisaties, hier zijn veel van in het Oude Westen. Een belangrijke organisatie in het Oude Westen is het 'huis van de wijk', hieronder

vallen TOS en WMO Radar⁴ doordat zij gevestigd zijn in het huis van de wijk. Het huis van de wijk kan daarnaast ook gezien worden als een soort buurthuis waar verschillende groepen in contact komen met elkaar. Kleine kinderen participeren bijvoorbeeld in de wijk voornamelijk door TOS – Thuis op Straat. De medewerker van TOS geeft dit weer als volgt: *“Ons voornaamste doel is om de wijk te geven aan de bewoners, daar hebben wij de ouders voor nodig. Het middel die we daarbij gebruiken zijn de kinderen en die willen we bereiken door allerlei activiteiten aan te bieden, kinderen naar buiten te krijgen, te laten bewegen, samen te laten spelen en van daaruit de wijk te verbeteren. Dit sluit ook mooi aan bij community building want op onze eigen manier willen wij de wijk een boost geven.”* TOS is dus vooral bezig met kinderen en zorgt ervoor dat zij actief participeren in de wijk. Daarnaast draagt TOS bij aan community building, doordat zij kinderen verbinden met elkaar en een netwerk met kinderen bouwen. Een andere organisatie die een grote rol speelt in het Oude Westen met betrekking tot participatie is WMO Radar. WMO Radar is een stichting die diensten aanbiedt ter ondersteuning, activering en participatie van de bewoner. Zij hebben meerdere vestigingen in Rotterdam. In het Oude Westen organiseert WMO Radar onder andere wandelingen, zwemlessen en danscursussen. Daarnaast zegt de opbouwwerker van WMO Radar dat sociale cohesie ook ontstaat door naar het huis van de wijk te komen, waar zij bereikbaar zijn, om een kopje koffie te drinken en nieuwe mensen te leren kennen.

In deze paragraaf zijn de verschillende manieren waarop mensen participeren naar voren gekomen. Hieruit bleek ook dat participatie mensen verbindt, doordat bewoners nieuwe mensen leren kennen en nieuwe relaties ontstaan. In de volgende paragraaf zal er ingegaan worden op buurtbinding, dat onder andere kan ontstaan door positieve relaties en participatie in de wijk (Communities and local government 2007, 25-29).

3.3 De ongekende waarde van toebehoren

“Ik voel mij helemaal thuis in het Oude Westen, al sinds ik er woon ken ik iedereen. Het is ook een wijk waar veel mensen zijn blijven wonen en niet zijn gaan verhuizen. Dit zorgt er vanzelf voor dat we een goede band hebben met elkaar door de jaren heen, maar ook meer verbonden raken met de wijk.”

⁴ TOS en WMO Radar zijn geen organisaties die zijn ontstaan door de bewoners. Deze organisaties hebben zich gevestigd in de wijk, de komst ervan is dus niet een initiatief geweest van de wijk zelf.

Uit de quote van Osman komt naar voren dat positieve relaties en verblijfsduur in het Oude Westen zorgen dat hij zich meer verbonden voelt met Oude Westenaren en het Oude Westen.

Daarnaast spreken andere bewoners ook over het thuisgevoel dat zij hebben in het Oude Westen, hierover zegt Roos: *“Ik voel me gewoon prettig in de wijk. Ik vind het fijn dat er zoveel verschillende mensen wonen, zoveel aanbod van winkels, dat je in het centrum woont en dat het niet te druk is.”* Amin sluit zich aan bij Roos en geeft aan dat zijn huis in het Oude Westen is en dat hij zich niet kan voorstellen om in een andere wijk te wonen. Iedereen die hij kent woont hier. Hierbij komt dus naar voren dat bewoners zich ook echt verbonden voelen met de wijk, door hun relaties, omdat ze er lang wonen of omdat ze het wonen in het Oude Westen als prettig ervaren. Deze inzichten kunnen gekoppeld worden aan een gevoel van toebehoren – *sense of belonging*. Dit omdat het gevoel, de overtuiging en de verwachting dat men in de groep past en er een plaats heeft, een gevoel van aanvaarding door de groep (Lambert et al. 2013, 1-2). Noemenswaardig is dat buurtbinding ook een component is in het meten van sociale cohesie. Vaak duidt een sterke buurtbinding op sociale cohesie (Forrest en Kearns 2001, 2129; Communities and local government 2007, 25-29). Dit viel ook op uit de quotes, mensen voelden zich namelijk verbonden met de wijk en daardoor ook met de bewoners van de wijk. Bovendien blijkt uit onderzoek van het CBS (2018) ook dat een sterke buurtbinding duidt op sociale cohesie. Daarbij kwam naar voren dat de woonomgeving, met name het ervaren van sociale cohesie ofwel binding met de buurt, een belangrijke factor is voor de tevredenheid met het leven (CBS 2018).

Wanneer er wordt gesproken over buurtbinding en de relaties van de bewoners onderling is het ook van belang om het te hebben over het onderlinge vertrouwen. Om te beginnen gaven geen van de respondenten aan negatieve ervaringen te hebben met hun burens en dat ze elkaar altijd kunnen vertrouwen.⁵ Als bewoners elkaar vertrouwen dan ervaren zij ook meer binding onderling (Durkheim 1893, 64). Onderlinge vertrouwen en/of afhankelijkheid komt ook veelvuldig terug in de literatuur als onderdeel van sociale cohesie. Zo heeft Durkheim (1893, 64) het over onderlinge afhankelijkheid wanneer hij spreekt over sociale cohesie, volgens hem bestaat deze afhankelijkheid uit onder andere sterke sociale banden en onderlinge vertrouwen (Ibid). Uit de data kwam naar voren dat bewoners heel positief zijn over hun burens. Lieke zei

⁵ Dit zou kunnen komen door mijn rol als interviewer en bewoner van het Oude Westen, dus dat een bewoner een medebewoner niet wil vertellen dat hij/zij negatieve ervaringen heeft. Echter in geen van de gesprekken werd mijn rol als bewoner van te voren bekend, dit gebeurde altijd aan het einde.

bijvoorbeeld het volgende over haar vertrouwen in haar burens: *‘Ik doe altijd mijn deur dubbel op slot, omdat ik mijn ouders het altijd zag doen, dus niet omdat ik mijn burens wantrouw of wegens onveiligheid. Ik krijg bijvoorbeeld vaak iets lekkers van mijn burens als ze wat koken, dat zorgt voor mijn gevoel voor een betere band.’* Hieruit valt ook op te maken dat een betere relatie met burens leidt tot (meer) vertrouwen. Ook deelname aan activiteiten met andere buurtbewoners zorgt voor meer onderlinge vertrouwen, hierover zegt Amin: *‘Door de plantjesdag leer je meer mensen kennen en heb je een soort van aanleiding om met mensen te kletsen, er ontstaat iets gemeenschappelijks. Hierdoor krijg je ook meer vertrouwen in je buurtbewoners.’* Eén van de respondenten had zelfs zo een goede band met zijn burens dat hij hen zijn sleutel gaf toen hij op vakantie ging. Dit deed hij zodat zijn burens af en toe de plantjes thuis kon wateren en op de post kon letten, maar ook om de licht aan te zetten in de avond zodat men denkt dat er iemand thuis is. Er was namelijk al twee keer ingebroken bij hem. Hij zegt dat hij zich hierdoor niet onveilig voelt, maar dat hij dat doet uit voorzorg. De inzichten uit de data kunnen verbonden worden aan sociaal kapitaal, doordat bewoners elkaar vertrouwen, zich veilig voelen en er sprake is van wederkerigheid (Putnam 1994, 5). Denk bijvoorbeeld aan het feit dat bewoners elkaar helpen en/of eten delen met elkaar. De burens vertrouwen elkaar ook volledig, bijvoorbeeld door het geven van de huissleutel wanneer zij op vakantie gaan. Sociaal kapitaal is belangrijk omdat het ook gezien kan worden als een vereiste voor een sociaal samenhangende gemeenschap (Saegert, Thompson en Warren 2002). Als sociaal kapitaal afneemt, neemt het vertrouwen in de wijk ook af en zal dit leiden tot een minder sterke buurtbinding (Ibid). Bovendien zullen er geen betekenisvolle sociale banden ontstaan als de kenmerken vertrouwen, wederkerigheid en/of veiligheid ontbreken - sociaal kapitaal (Wallis, Crocker en Schercher 1998, 256). Sociaal kapitaal is volgens Durkheim (1893, 64) ook de ‘lijm’ van de samenleving, dus horen deze kenmerken ook positief te zijn (Ibid). Dat deze kenmerken als positief worden ervaren in het Oude Westen komt ook naar voren in het gesprek met Soufyan. Hij zegt namelijk dat hij vaak zijn buurvrouw helpt met het klussen. Hierdoor is er een bepaalde relatie ontstaan met zijn buurvrouw, waardoor ook het vertrouwen in elkaar toe is genomen. Soufyan zegt bijvoorbeeld: *‘Je bent sneller geneigd anderen te helpen door de relatie die je hebt opgebouwd. Dat maakt het ook makkelijker voor mij als ik wat nodig heb van een van mijn burens. Dit leidt op den duur tot steeds meer vertrouwen in je burens, hierdoor voel je je ook veiliger in je appartement, door de wederzijdse steun’*. Wat dus vooral naar voren komt is dat vertrouwen heerst in het Oude Westen, maar dat dit ook leidt tot een betere relatie/binding met buurtgenoten. Dit wordt ook bevestigd door wetenschappelijke literatuur (Larsen 2014, 2; Durkheim 1893, 64; Forrest en Kearns 2001, 2129).

In deze paragraaf is er middels het uiteenzetten van buurtbinding voortgebouwd op positieve relaties en participatie. Hierbij kwam naar voren dat factoren als verblijfsduur, vertrouwen en/of positieve relaties leiden tot een sterkere buurtbinding (Durkheim 1893, 64). Een sterke buurtbinding heeft ook te maken met het gevoel van toebehoren, waardoor men zich niet kan voorstellen elders te wonen (Lambert et al. 2013, 1-2). Al deze factoren bij elkaar duiden dan weer op sociale cohesie, aangezien ze leiden tot verbondenheid in de wijk (Communities and local government 2007, 28-29; Mekoa en Busari 2018, 108; Jenson 2010, 19). Nog een factor waarmee sociale cohesie aangeduid kan worden is gedeelde normen en waarden, hier zal in de volgende paragraaf verder aandacht aan worden besteedt.

3.4 Eenheid en verscheidenheid

‘Er wonen mensen van allerlei verschillende culturen in het Oude Westen. Soms is het zo dat mensen kunnen verschillen van bepaalde normen en waarden. Echter, over het algemeen kunnen mensen wel goed omgaan met elkaar. Ik heb bijvoorbeeld burens die soms in het weekend tot laat in de avond muziek luisteren en feesten, dan vraag ik ze of het wat rustiger kan omdat het al heel laat is. Vaak is daar ook gewoon begrip voor.’

Uit de quote van Elyasa komt naar voren dat bewoners van het Oude Westen over het algemeen dezelfde normen en waarden hebben, dus dat er sprake is van gelijkgerichte opvattingen. Echter bestaan er door de grote diversiteit in het Oude Westen ook onderlinge verschillen. De buurtbewoners voelen zich vaak wel op hun gemak om hun burens aan te spreken op ongewenst gedrag. De meerderheid van de respondenten geven soortgelijke antwoorden, dus dat bewoners gelijkgerichte opvattingen hebben, maar ook enigszins verschillen. Een andere bewoner zegt het volgende hierover: *‘Ja ik denk wel dat het wel aardig overeenkomt, maar door de diversiteit zie je ook wel wat verschillen maar het is best vrij. Dus mensen hebben er geen problemen mee.’* Deze quote sluit naadloos aan bij de literatuur over gedeelde normen en waarden doordat bewoners aangeven dat normen en waarden veelal overeenkomen maar ook dat er diversiteit en verschil heerst, wat gewaardeerd wordt. Hierover zeggen verschillende wetenschappers dat het ontstaan van sociale cohesie op lokaal niveau gepaard gaat met gemeenschappelijke visie en waarden en met het waarderen van diversiteit en verschil (Communities and local government 2007, 28-29; Mekoa en Busari 2018, 108; Jenson 2010, 19). Tevens zijn gedeelde normen en waarden ook een component van sociale cohesie (Forrest en Kearns 2001, 2129). Gelijkgerichte

opvattingen onder buurtbewoners zou namelijk kunnen duiden op sociale cohesie (Ibid). Bovendien is het zo dat sociale cohesie op lokaal niveau gepaard gaat met gemeenschappelijke visie en waarden en met het waarderen van diversiteit en verschil (Jenson 2010, 9).

Tijdens de gesprekken met de bewoners kwam veel ergernis naar voren over de ‘nieuwe bewoners’, daarmee verwijzen ze naar bewoners van het Oude Westen die net zijn komen wonen in nieuwe eengezinswoningen. Hierover zegt Soufyan: *“De gemeente heeft ongeveer de kwart van de wijk platgegooid om vervolgens dure, eengezinswoningen te bouwen waar de oorspronkelijke bewoners nooit in aanmerking voor zijn gekomen. Met als gevolg de introductie van een groep nieuwe bewoners die geen liefde voor de wijk hebben. Dat zie ik doordat deze nieuwe buurtbewoners eerder in een gesloten community leven, dan dat ze het contact opzoeken met de oorspronkelijke buurtbewoners. Ze gebruiken eerder hun eigen middelen/voorzieningen, zoals een binnenterrein waar alleen hun eigen kinderen kunnen spelen.”* Uit het gesprek met Soufyan komt dus naar voren dat de nieuwe bewoners zich als het ware afsluiten van de wijk. Dit zorgt er ook voor dat er volgens hem andere normen en waarden zijn. Hij zegt dat ze hun kinderen ook naar scholen buiten de wijk sturen en dat dit slechte invloeden heeft op de wijk. Een van de scholen moest namelijk fuseren met een andere school omdat er te weinig leerlingen waren (Thijssse 2019). De nieuwe bewoners sturen inderdaad hun kinderen naar scholen buiten de wijk, hier zegt Lieke het volgende over: *“Ik ben samen met mijn man en kind naar de lokale basisschool gegaan, maar daar werd ons verteld dat alle kinderen worden geaccepteerd, dus ook probleemkinderen. Dit was voor ons een reden om toch op zoek te gaan naar andere basisscholen.”* Daarnaast zegt een van de nieuwe bewoners dat hun kinderen ook contact moet kunnen leggen met witte Nederlanders en dat dit niet kan op de lokale basisschool omdat die er niet zijn. Deze antwoorden vertegenwoordigen niet alle nieuwe bewoners, maar wel een groot deel. Het is namelijk wel zo dat alle nieuwe bewoners hun kinderen sturen naar dezelfde school buiten de wijk, aldus de wijkmanager van het Oude Westen. Dit zou kunnen duiden op sociale erosie, dus de achteruitgang van sociale cohesie wat ook op den duur het onderlinge vertrouwen tussen bewoners kan schaden (Larsen 2014, 3). Doordat kinderen naar scholen buiten de wijk gaan, is het lastiger om relaties aan te gaan met leeftijdsgenoten omdat zij hun weinig tegen zullen komen buiten schooltijd. Doordat er geringe contact is onderling kunnen er verkeerde oordelen ontstaan over ‘de ander’ wat zou kunnen leiden tot vertrouwensproblemen (Ibid). De nieuwe bewoners zeggen dat zij wel houden van hun wijk en er juist zijn gekomen voor de diversiteit. Ze nemen deel aan initiatieven zoals plantjesdag, Opzoomeren en andere lokale initiatieven die worden georganiseerd. Daar houdt het niet bij op, ze proberen zo actief mogelijk

te zijn in de wijk. Het enige wat ze doen buiten de wijk, is het sturen van hun kinderen naar de basisschool. Dit doen ze niet omdat ze geen onderdeel willen zijn van de wijk, maar zodat het kind een ‘mooiere’ schooltijd kan hebben. Wat naar voren komt in de gesprekken met nieuwe en oude bewoners is dat zij bepaalde gedachtes hebben die niet kloppen met de werkelijkheid, zoals dat de nieuwe bewoners geen liefde hebben voor de wijk. Zo zeggen de nieuwe bewoners binnen het onderzoek juist onderdeel te willen zijn van de wijk, wat niet altijd mogelijk is omdat de oude bewoners hen zien als een soort tegenstander. Dit kan verbonden worden aan een literatuurstudie dat is verricht naar het Rotterdamse woonbeleid (Doff en van der Sluis 2017). In de literatuurstudie wordt opgemerkt dat de komst van sterke schouders (nieuwe bewoners) kan leiden tot indirecte verdringen en dat het thuisgevoel van de oorspronkelijke bewoners kan verminderen (Doff en van der Sluis 2017, 26). Dat de nieuwe bewoners het thuisgevoel verminderen kwam ook terug in de data, waarbij de oude bewoners aangeven dat zij een stuk van de wijk hebben ‘verloren’ door de komst van de nieuwe bewoners. Daarnaast komt in de literatuurstudie ook naar voren dat de komst van nieuwe bewoners kan leiden tot spanningen en conflicten (Doff en van der Sluis 2017, 26). In het Oude Westen waren er geen reële conflicten tussen oude en nieuwe bewoners. Wel blijkt uit de data dat een deel van de oude bewoners negatieve gedachtes hebben over de nieuwe bewoners, wat op den duur zou kunnen leiden tot spanningen en/of conflicten.

In deze paragraaf is er ingegaan op de laatste sleutelement, gedeelde normen en waarden, om sociale cohesie in het Oude Westen te beschrijven. Hierbij kwam vooral naar voren dat bewoners gedeelde normen en waarden hebben, maar dat er door de grote diversiteit in de wijk ook verscheidenheid bestaat. Echter zorgt de verscheidenheid niet voor problemen, maar juist voor waardering van verschillen (Jenson 2010, 19). Dit leidt op zijn beurt weer voor een sterkere buurtbinding, doordat onderlinge verschillen niet leiden tot segregatie maar tot waardering (Ibid). In de volgende, eveneens de laatste, paragraaf zal de mogelijke rol van community building op sociale cohesie worden uiteengezet.

3.5 Bottum-up aanpak in het Oude Westen

Om te beginnen is het noemenswaardig dat community building als methode (nog) niet is opgestart in het Oude Westen. Echter hebben verschillende organisaties en initiatieven wel onderdelen van community building en dragen daardoor ook bij aan community building. Door het gebruik van data en literatuur zal in deze paragraaf de rol van community building zo uitgebreid mogelijk belicht proberen te worden. Eerst zal er gekeken worden naar inzichten

vanuit de gemeente Rotterdam, vervolgens meer naar wat de bewoners te zeggen hebben over de rol van community building in het Oude Westen.

De gemeente Rotterdam was van plan om community building in het voorjaar van 2021 op te starten in het Oude Westen (Gemeente Rotterdam 2020, 4). Het uitgangspunt van de gemeente daarbij was om onder andere de wijk te geven aan de bewoners (d.w.z. dat zij meer eigenaarschap krijgen), het een leefbare en veilige wijk te maken en sociale cohesie te verhogen (Ibid). Buiten het feit dat community building als methode niet is opgestart, werkt de gemeente al op verschillende manieren aan community building. Zo zijn er plannen om een appartementencomplex te laten bouwen met sociale huurwoningen en woningen in de vrije sector. Hierbij willen ze zorgen voor faciliteiten die ondernomen kunnen worden door beide groepen, wat zou kunnen leiden tot een kleine gemeenschap. Een voorbeeld van dergelijke faciliteiten is een fitnesscentrum dat onderdeel is van het appartementencomplex (Gemeente Rotterdam 2020, 5). Door gebruik te maken hiervan kunnen er relaties ontstaan, is er sprake van participatie en op den duur ook van onderlinge binding. Daarnaast is de gemeente Rotterdam van plan om het wijkpark meer te verbinden met bewoners van het Oude Westen en hen meer zeggenschap te geven over het park. Het wijkpark is een buurtpark met stedelijke allure, gelegen in het Oude Westen. Het park heeft een moestuin, een dierenhof, grote sportveld en speeltoestellen voor kinderen (Aktiegroep 2021). De bedoeling is om bewoners het wijkpark meer te laten beheren en dat zij meer eigenaarschap krijgen over het park.. Verder is de gemeente bezig met het verkrijgen van een eigen pand boven de Aktiegroep. Op dit moment heeft de gemeente Rotterdam geen eigen pand in het Oude Westen. Ze vinden het belangrijk om bereikbaar te zijn voor de bewoners, maar ook om daadwerkelijk in de wijk te zijn. Om deze reden zijn ze bezig met het regelen van een pand boven de Aktiegroep, aldus de wijkmanager. Wat uit de plannen en acties van de gemeente Rotterdam naar voren komt is dat ze werken aan community building in de hoop dat het Oude Westen een leefbare wijk wordt, veiliger wordt, maar ook dat bewoners zich onderling verbonden voelen. Dat community building zal bijdragen aan de sociale cohesie in het Oude Westen, wordt onderstreept door de wijkmanager van het Oude Westen. Hij zegt hierover: *“Veel mensen zeggen dat Rotterdam een wereldstad is, ik vind dat het gezien kan worden als een soort dorp, maar dan een stuk of 60-70 dorpen. Door community building kun je idealiter bewoners dichterbij elkaar brengen. Als je andere mensen beter leert kennen is het bewezen dat men zich 60-70% veiliger voelen. In sommige wijken leven mensen ook langs elkaar heen. Community building kan deze mensen ook verbinden en dat kan ook heel onverwachts gebeuren. Dus volgens mij gaat het vooral om*

bekendheid van gezichten. Ik vergelijk het daarom met een dorp, een dorp is waar bijna iedereen elkaar kent. Dat wil ik ook bereiken in het Oude Westen.” Het streven van de wijkmanager is dus om onder andere verschillende groepen bewoners met elkaar te laten verbinden. De data sluit goed aan bij literatuur over sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal kan namelijk ook gezien worden als onderdeel van community building waarbij verbondenheid tussen leden van de gemeenschap centraal staat (in Richardson 1986, 248-249 en Hyman 2010, 197). De wijkmanager had het ook voornamelijk over verbondenheid tussen leden van het Oude Westen, doordat zij elkaar allemaal kennen.

Volgens de bewoners van het Oude Westen zou community building een positieve bijdrage kunnen leveren aan de sociale cohesie en de veiligheidspercepties in het Oude Westen. Jan zei het volgende over community building: *“Community building zoals die is gedefinieerd door jullie lijkt mij een goed initiatief. Haar uitgangspunt is namelijk het activeren van bewoners om de wijk te verbeteren. Dit is in deze tijd heel waardevol, doordat verschillende groepen dan samen zullen werken met elkaar aan een gemeenschappelijk doel”*. Een andere positieve aspect van community building werd belicht door Furkan, hij zei: *“Doordat community building een bottom-up methode is zal het ook zorgen voor meer zeggenschap. Dit ontbreekt nu naar mijn mening heel erg. De bewoners van het Oude Westen moeten meer te zeggen hebben over hun wijk”*. Samen met Furkan waren er velen anderen die het belang van zeggenschap in het Oude Westen onderstreepten. Bewoners vinden dat veel besluiten door de gemeente Rotterdam worden genomen namens de Oude Westenaars, terwijl zij het recht moeten hebben om meer zelf te mogen bepalen.

Community building kwam in de tweede paragraaf al naar voren door de medewerker van TOS. Daarbij gaf hij aan dat zij op hun eigen manier werken aan community building. Dit doen ze voornamelijk door de wijk te geven aan de bewoners, jongeren actief te laten participeren en door participatie de wijk te verbeteren. Dat er sprake is van community building wordt bevestigd door Mcknight en Kretzmann (1993, 15). Zij geven aan dat er bij community building sprake is van het werken aan een leefbare buurt, wat gebeurt door TOS. Daarnaast worden sociale relaties tot stand gebracht onder jongeren, waarbij TOS de jongeren ook beter leert kennen. Zo kunnen zij de jongeren helpen om hun eigen (onvoorziene) capaciteiten te mobiliseren (Ibid). In het huis van de wijk wordt er ook actief gewerkt aan community building. Zo was er bijvoorbeeld een jongerenpanel wat heel belangrijk is voor de jongeren maar ook voor community building. Hier komen kinderen van de wijk naartoe om kennis met elkaar te maken, te eten en te drinken, te spelen, maar ook om te praten over de wijk. Ook dit kan gezien

worden als community building onder jongeren, omdat er echt gewerkt wordt aan een gemeenschap en iedereen met elkaar verbindt ongeacht etniciteit, geloof, gender etc. Als er wordt gekeken naar TOS, WMO Radar en het huis van de wijk dan komt het verbindende karakter ervan in de wijk veelvuldig naar voren door wat zij doen in de wijk. Het samenbrengen van mensen in de buurt is ook een doel van de ABCD-methode, dus van community building. Hierdoor zou volgens de methode huidige problemen verholpen worden en kan er een sterkere en hechtere gemeenschap ontstaan (Pan et al. 2005, 1185). Buiten dat het ABCD-methode mensen samen zou moeten brengen, streeft het ook naar het optimaal gebruiken van de kwaliteiten van de buurt, de buurtbewoners, vrijwilligers en organisaties. Deze kwaliteiten kunnen vervolgens worden ingezet om huidige problemen te verhelpen en om te komen tot een sterkere en hechtere gemeenschap (Ibid).

In deze paragraaf werd het belangrijkste onderdeel van dit onderzoek belicht, namelijk de rol van community building op sociale cohesie. Hierbij kwam naar voren dat de rol zeer divers van aard is en vooral positieve invloeden heeft op sociale cohesie. Het zou namelijk moeten zorgen voor samenwerking tussen bewoners, dat meer bewoners in contact komen met elkaar, dat ze meer zeggenschap zullen krijgen over de wijk en dat er op den duur een hechte gemeenschap zal ontstaan. Wat vervolgens zou moeten leiden tot sociale cohesie, aldus bewoners. Tot slot zal er in het volgende hoofdstuk uitgebreid ingegaan worden op veiligheid en de rol van community building op veiligheid.

Hoofdstuk 4 - Gemeenschappelijke bescherming

Geschreven door Quint

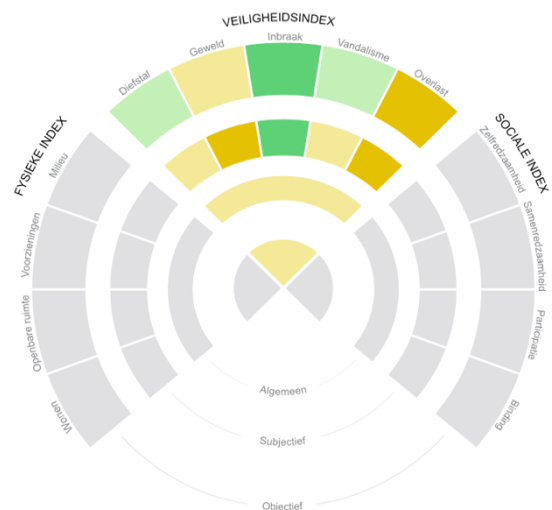
Hierboven is de sociale cohesie in de wijk het Oude westen geanalyseerd, en is de rol die de aanwezige community building hierin speelt beschreven. Het stuk dat nu volgt richt zich op het gevoel van veiligheid. Er is gekeken naar het gevoel van veiligheid onder de bewoners van de wijk en de rol die community building speelt bij dit subjectieve element in de wijk. Allereerst zal veiligheid in de wijk worden aangehaald en de beleving van veiligheid bij de bewoners. Vervolgens zal de het sociaal kapitaal dat aanwezig is in de wijk worden getoond om te komen tot de rol van community building met betrekking tot het gevoel van veiligheid in het Oude Westen.

4.1 Gevoel van veiligheid

Zoals eerder aangegeven lijkt het niet goed te gaan met de veiligheid in het Oude Westen. Men zou zich onveilig voelen en er zijn veel incidenten die bijdragen aan dit gevoel van onveiligheid volgens Kathmann (2020, 3). Op 8 maart 2021 is er een artikel verschenen op het online nieuws platform “Nieuws op Beeld”, dat verslag doet van incidenten in de regio Zuid-Holland, dat dit lijkt te bevestigen:

“Een man heeft zichzelf maandagmiddag in het ziekenhuis gemeld nadat hij was beschoten op de Adrianastraat in Rotterdam. Hoe ernstig zijn verwondingen zijn is niet bekend. De politie ging direct naar de locatie van de schietpartij, daar troffen zij een kapotte ruit van een kapsalon en een aantal hulzen aan.” (J. Jacobs 2021)

Midden in de onderzoeksperiode naar het gevoel van veiligheid in het Oude Westen in Rotterdam vindt dit schietincident plaats. Zoals Kathmann (2020, 3) stelt, leeft, bruist en bloeit Rotterdam, maar gaat het nog niet overall even goed binnen de stad, hiermee doelt ze op het achterblijven van de leefbaarheid van vijf wijken in Rotterdam waar het Oude Westen er een van is. Daarnaast is dit niet alleen duidelijk een voorbeeld van een delict dat veel last en hinder

Afbeelding 1: Veiligheidsindex Oude Westen (Wijkprofiel 2020)

veroorzaakt bij de inwoners van het Oude Westen, maar ook van een incident waar bewoners van het Oude Westen zich onveilig door kunnen voelen. Verder lijkt het incident in lijn te zijn met de veiligheidsindex, zoals hierboven te zien, die de gemeente heeft opgetekend (Wijkprofiel 2020). Hierin komt naar voren dat zowel de objectieve als het subjectieve gevoel van veiligheid in het Oude Westen zwak zijn. Er vindt dus relatief veel geweld plaats waardoor bewoners zich, volgens de index, onveilig voelen. Uit de data van dit onderzoek komt echter een ander beeld naar voren. Karin, een bewoner van de wijk die dicht bij de locatie van het incident woont stelt: *“Ik voel me wel gewoon veilig op het plein⁶”*.

Ondanks de incidenten die er plaats vinden wordt het Oude Westen ook als een gezellige, multiculturele en levendige wijk gezien waar veel diversiteit te vinden is (Wijkprofiel 2020). De veiligheid in de wijk is in de afgelopen decennia dan ook toegenomen door veranderingen die plaats vonden in de afsluitende tien jaar van de vorige eeuw (Tops 2007, in Lub en De Leeuw 2017, 432). Van 1990 tot 2000 kwam een sterke nadruk te liggen op de aanpak van criminaliteit, waarbij een aantal veiligheidsinterventies plaats vonden zoals intensievere politieoptredens op drugs hotspots en samenscholingsverboden. Deze interventies hebben hun vruchten afgeworpen en de criminaliteit doen verminderen (Lub en De Leeuw 2017, 432). Buiten de verbeteringen die in de jaren ‘90 van de vorige eeuw hebben plaats gevonden, en ondanks het schietincident en de veiligheidsindex van de gemeente Rotterdam, geven ook bewoners van de wijk aan dat er veranderingen hebben plaatsgevonden. Hierbij wordt het gevoel van veiligheid in verband gebracht met het idee van daadwerkelijke vooruitgang en veiligheidsinterventies. Zo wordt aangegeven dat er veel veranderingen hebben plaatsgevonden waaronder aan de fysieke buitenruimte. Mariëlle, een medewerker van een zorginstelling in het Oude Westen én oud bewoner van de wijk zegt het volgende:

“Vroeger leek het hier wel het Wilde Westen. Ik was veel meer op mijn hoede dan nu. Toen heeft de gemeente ingegrepen en meer de focus gelegd op criminaliteit.”

Dat uit de verzamelde data van dit onderzoek naar voren komt dat bewoners van het Oude Westen, ondanks de incidenten die plaats vinden, zoals de schietpartij van maart, wel degelijk een veilig gevoel hebben in de wijk gaat in tegen het argument in het onderzoek van Ziersch et al. (2007, 557). Zij geven aan dat vrouwen, ouderen en economisch minder vermogenden en culturele minderheden veelal een lager gevoel van veiligheid ervaren in vergelijking met personen

⁶ Met ‘het plein’ wordt de locatie van het schiet incident in de wijk aangeduid. De schietpartij vond plaats in een aangrenzende straat.

die niet in deze categorieën vallen. Wanneer we deze lijn doortrekken zou dit namelijk betekenen dat de veel inwoners van het Oude Westen veelal een lager gevoel van veiligheid ervaren. De inwoners van het Oude Westen, waar op 1 januari 2020 het overgrote deel van de bevolking een niet-westerse migratie achtergrond heeft en waar 63,5% van alle inwoners moeten rondkomen van een laag standaardhuishoudensinkomen (Van de Zanden 2021), behoren namelijk bij uitstek tot deze categorie. Daarnaast geeft een van de wijkagenten en professionals op het gebied van veiligheid in Rotterdam aan dat het gek lijkt dat het Oude Westen is aangewezen als focuswijk omdat er minder high impact crime plaats vindt in deze wijk in vergelijking met andere grootstedelijke wijken. Met High Impact Crime (HIC) worden delicten aangeduid die veel last en hinder veroorzaken bij bewoners van de buurt, hierbij kan gedacht worden aan woninginbraak, roof, vormen van geweld en drugshandel (Devroe en Ponsaers 2016, 131). High Impact Crime is dus iets anders dan veel voorkomende criminaliteit of wel High Volume Crime. Deze High Volume Crime, waarbij misdrijven veelvuldig terugkeren, wordt als storend ervaren maar hebben minder impact op de bewoners van een buurt (ibid). Ondanks deze tegenspraak, door politie en professionals op het gebied van veiligheid, voor de aanmerking tot focuswijk geven bewoners van het Oude Westen aan dat schietpartijen, wat bij uitstek een high impact crime is, kenmerkend zijn voor de wijk. Echter lijken deze en andere delicten geen grote indruk achter te laten bij de inwoners van de wijk. Zij geven aan hieraan te wennen en niet meer op te kijken van de praktijken die door bewoners buiten het Oude Westen als gevaarlijk worden gezien. Zo stelt Eleonora, een vrouw van 68 die haar hele leven al in de wijk komt en woont, het volgende: *“Overal zijn schietpartijen en steekincidenten, dus waarom zou ik mij hier onveiligere voelen dan elders?”*

Dit komt overeen met onderzoek naar routine, zelfvertrouwen en welzijn. Uit onderzoek van Avni-Badad (2011, 236) blijkt namelijk dat mensen zich veiliger voelen in de buurt waar zij wonen en in de omgeving waar zij veel tijd doorbrengen. De plek waar dus veel routine is en zij dagelijks aanwezig zijn brengt een groot gevoel van veiligheid met zich mee. Hierbij wordt de veiligheidsbeleving onder bewoners van de wijk groter geacht dan objectieve rapporten van professionals met betrekking tot veiligheid (ibid). Daarnaast lijkt het niet gek dat in het Oude Westen het gevoel van veiligheid hoger ligt dan in de kwantitatieve data naar voren komt in het onderzoek van de gemeente Rotterdam (zie Wijkprofiel Rotterdam 2020). Zoals eerder aangegeven in het hoofdstuk hierboven lijkt de wijk zich te kenmerken door saamhorigheid. Men neemt deel in de wijk en doet een bijdrage waarbij het doel is de wijk te verbeteren.

4.2 De samenkomst

Sociale cohesie en sociaal kapitaal zijn aan elkaar verwant en hebben veel overeenkomstigheden. Zoals Putnam in 1994 (5) al aangaf draagt sociale organisatie bij aan de vereniging en samenwerking van buurtbewoners voor een gemeenschappelijk goed, hierbij kan worden gedacht aan netwerken, normen en vertrouwen, wat overeenkomt met de sleutelementen van sociale cohesie zoals hierboven benoemd. In het Oude Westen bestaat zo'n duurzaam netwerk tussen buurtbewoners onderling en buurtbewoners en organisaties. Daarnaast bestaan er buurtgerichte organisaties waarbij wederzijdse erkenning van kracht is. Veelal geven inwoners van de wijk aan dat zij sterke connecties hebben in de wijk, zo zegt Sandra, een bewoner van de wijk, het volgende: *“Ik moet wel zeggen, de contacten die we hebben vind ik wel heel waardevol. Sowieso met de burens van het blok.”* De binding die burens hebben met de buurt en haar inwoners ontstaat doordat mensen elkaar kennen, ook al is dit oppervlakkig, en aanspreken op ongewenst gedrag (Boers, van Steden en Boutellier 2007, 37). Binding met de buurt is van belang voor de sociale cohesie in de wijk en zoals aangegeven zorgt dit voor een groter gevoel van veiligheid. Door het idee dat buurtbewoners elkaar helpen wanneer dit nodig is, en niet daadwerkelijk contact, wordt een bijdragen gedaan in de toename van het gevoel van veiligheid (ibid). Dit komt overeen met het overheersende idee van de bewoners. Mariska geeft aan dat: *“Door elkaar te kennen, elkaar te helpen, af en toe een gesprek met elkaar te voeren kunnen buurtbewoners bijdragen aan de veiligheid in de wijk.”*

De participatie en de saamhorigheid die volgens buurtbewoners dus kenmerkend zijn voor deze wijk in Rotterdam doet het sociaal kapitaal in de wijk vergroten. Het sociaal kapitaal ondersteunt de vereniging en samenwerking voor het gemeenschappelijk goed. Dit komt overeen met de constatering van Philips en Pittman (2014, 7) die aangeven dat een vergroot sociaal kapitaal zorgt voor een vergroot aanpassingsvermogen binnen de wijk om te kunnen werken aan tekortkomingen in het gemeenschapskapitaal. De sociale connecties tussen bewoners van de wijk kunnen bijdragen aan meer onderling vertrouwen, cohesie en actiemogelijkheden (Ziersch et al. 2007, 551). Echter valt hier wel een kanttekening bij te maken. In het Oude Westen is er namelijk een duidelijke verdeling tussen ‘oude’ en ‘nieuwe’ bewoners te maken. De diversiteit die kenmerkend is voor de wijk en alom bekend is wordt niet enkel als een groot goed gezien door de huidige bewoners van de wijk, het trekt ook nieuwe bewoners aan. De nieuwe bewoners hebben vaak een andere sociaaleconomische status en het vermogen om een van de koopwoningen te betrekken. Uit onderzoek blijkt dat deze ‘nieuwe’

bewoners, ook wel ‘diversity-seekers’ genoemd, in meer of mindere mate de neiging hebben op zoek te gaan naar culturele diversiteit in producten, diensten en ervaringen (Brumbaugh en Grier 2013, 145). Vaak wordt verondersteld dat deze nieuwe bewoners netwerken aangaan met personen met een andere etnische achtergrond en zo een bijdrage leveren aan de sociale mobiliteit van deze personen (Blokland en van Eijk 2010, 327). Door aan het sociaal kapitaal bij te dragen zouden deze diversity seekers dus kunnen bijdragen aan het de vorming van duurzame netwerken die het sociaal kapitaal zouden verstevigen (ibid). Echter blijkt deze bijdrage niet vanzelfsprekend. Hoewel uit empirisch onderzoek naar voren komt dat er in het Oude Westen netwerken bestaan, blijken dit voornamelijk kleinere onafhankelijke netwerken te zijn. Dus terwijl men samenleeft in deze buurt bewegen zij zich vaak nog steeds in verdeelde netwerken, dit kan zijn op gebied van klasse, etniciteit en opleidingsniveau (Blokland en van Eijk 2010, 238). De kinderen van de nieuwe bewoners naar een school buiten de wijk gaan is hier een goed voorbeeld van. Dat de verbinding vooral in de directe omgeving is wordt geïllustreerd door buurtbewoner Sandra die zegt: *“De verbinding is sterker binnen dit blok dan buiten het blok, maar dat komt ook omdat veel kinderen bij ons thuis komen omdat ze in het binnenterrein spelen.”*

Een ander aspect dat de nieuwe bewoners meenemen naar de wijk zijn nieuwe verwachtingen. Waar de nieuwe bewoners in de duurere koopwoningen wonen kan dit leiden tot verschillende toegang tot middelen en verschillende sociale netwerken (Motley en Perry 2013, 55), iets dat ook in het Oude Westen aan de orde lijkt te zijn. De nieuwe bewoners komen dus met nieuwe verwachtingen en houden zich in zekere zin meer bezig met de marktwaarde van hun huis (ibid, 54), die onder meer wordt beïnvloed door de veiligheid en het uiterlijk van de wijk (Lynch en Rasmussen 2001, 1981). Zo heeft Comstock et al. (2010, 439) aangegeven dat eigenaar zijn van een huis, in tegenstelling tot huurder zijn van een woning, zorgt voor een grotere hechting aan de wijk. Ook in het Oude Westen is dit te merken. De straten waar koophuizen staan worden initiatieven opgezet waarbij geveltuintjes worden opgekalefaterd en onderhouden door de bewoners. In straten in de wijk waar geen koophuizen staan is dit minder aan de orde. Doordat de netwerken die bestaan in het Oude Westen veelal zijn opgedeeld en uit kleinere netwerkjes bestaan, kan worden verwacht dat het gevoel van veiligheid dan ook buiten deze netwerken afneemt en enkel geldt voor het eigen blok en de directe omgeving. Echter geven Boers, van Steden en Boutellier (2007, 46) aan dat het gevoel van thuis en dus het thuis voelen in de buurt van groter belang is dan het contact tussen bewoners van de wijk. Dit is in overeenstemming met de respons in de verschillende interviews van dit onderzoek waarin

respondenten, onlangs de incidenten die hier plaatsvinden die soms zelfs kenmerkend lijken te zijn voor de wijk, unaniem aangeven zich thuis te voelen in het Oude Westen. Hieruit blijkt dat men vertrouwen heeft in de buurt waar ze wonen wat het gevoel van veiligheid doet toenemen (ibid). Dat men zich veelal veilig voelt in de wijk staat als een paal boven water. Zowel de oude als de nieuwe bewoners geven aan niet op of om te kijken van de incidenten die plaats vinden. Dat er incidenten voorkomen toont echter ook aan dat er ook punten van ontwikkeling bestaan binnen de wijk. Toch blijkt dat er aandachtspunten zijn. Er is niet enkel lof voor de wijk maar ook ontwikkelingspunten komen aan het licht. Zo blijkt dat er een kanttekening geplaatst moet worden bij het gevoel van veiligheid dat de over toon voert onder Oud Westenaren. In de nu volgende paragraaf zal deze kanttekening worden uiteengezet.

4.3 Mogelijke ontplooiing

Ook uit de data van het onderzoek blijkt dat, ondanks dat wordt aangegeven dat men zich veilig voelt in de wijk het Oude Westen in Rotterdam, hier een kanttekening bij geplaatst kan en moet worden. De bewoners zien niet enkel alle goede aspecten van de wijk maar zien ook kansen en ruimte voor verbetering. Zo geven dezelfde personen die hebben gesteld zich veilig te voelen aan dat dit niet overal het geval is. Er zijn verscheidene plekken in de wijk waar men zich minder of zelfs geheel niet veilig voelt. Dit zijn plekken in en rondom het wijkpark, pleintjes in de wijk (zoals die voor het huis van de wijk De Gaffel) en portieken waar hangjeugd samenkomt. Er bestaat voorzichtigheid rondom deze plekken en verschillende bewoners geven aan deze plekken zoveel mogelijk te vermijden. Daarbij wordt aangegeven dat er weinig zicht is op deze plekken en dat men oppast met het aanspreken van mensen in de wijk. Wanneer we kijken naar de omgeving waar inwoners van het Oude Westen zich minder of helemaal niet veilig voelen, valt op dat dit plekken dicht bij huis zijn, maar ook dat deze locaties een voornamelijk open karakter hebben, hierbij kan worden gedacht aan parken en pleinen. Volgens Eck en Weisburd (2015, 19) maken daders keuzes over de locaties van delicten. Dit gebeurt op basis van aanwijzingen op deze locaties en valt samen met de eerder benoemde routinematigheden buiten de misdrijven om. Daarnaast komt het verminderde gevoel van veiligheid op deze locaties overeen met het argument van Austin, Furr en Spine (2002, 418) die aangeven dat de aanwezigheid van verslechterende gebouwen, rondslingerend vuilnis en hangjongeren van invloed zijn op de angst voor, de ernst en het veronderstelde risico van misdaad. Dat men zich niet overal veilig voelt lijkt dus voort te komen uit de omgeving. Zo blijkt uit onderzoek dat criminelen niet willekeurig, maar op basis van waargenomen kansen

handelen. Deze kansen worden onder meer beïnvloedt door de verdeling van kansen en de stedelijke vorm (Brantingham en Brantingham 1981, 54). Het plaatselijk onveilig voelen in de wijk is dan ook in lijn met de ‘crime pattern theory’ (Ruijter 2017, 4). Op plekken waar men samen komt ervaren buurtbewoners een onveilig gevoel. Karin, moeder van twee jonge kinderen en bewoner van de wijk geeft aan: *“Ik voel mij wel veilig op het plein. Ik voel mij vaker onveilig bij de jongens die op de hoek van de straat staan met een groepje.”* Hierbij wordt ervanuit gegaan dat deze jongeren wonen in de wijk. Hierbij wordt het argument van Bernasco (2010, 389), die stelt dat dat daders vaker geneigd zijn delicten te plegen op plekken dichtbij de woonsituatie doordat deze deel uit maken van de bewustzijns ruimte, bevestigd. Criminaliteit is dus niet enkel het resultaat van motivatie maar dat van motivatie in combinatie met kansen, wanneer weinig risico wordt verwacht en de locatie makkelijk toegankelijk is zal criminaliteit eerder voorkomen (Brantingham en Brantingham 1981, 54; Eck en Weisburd 2015, 19).

Wanneer het gaat over het verbeteren van de veiligheid bestaat er een tweedeling wat betreft de ideeën over de aanpak. Veelal wordt het vergroten van het cameratoezicht benoemd als goede oplossing. Yunous, een 30-jarige man die in de wijk geboren en getogen is, zegt: *“Er is een gebrek aan camera’s in de wijk.”* Dit wordt ook aangegeven door student en bewoner van het Oude Westen Safak: *“Camera’s zouden helpen om in ieder geval in beeld te brengen wie wat doet en wat er gebeurt.”* Veel bewoners geven dit aan waarbij duidelijke frustratie doorklinkt. Voor verschillende bewoners en instanties in de wijk bestaat er behoefte aan meer camera’s om het toezicht te verhogen. Echter blijkt uit onderzoek van Welsh en Farrington (2009, 716) dat cameratoezicht enkel een oplossing is voor parkeerplaatsen en geen significant verschil laat zien ten aanzien van de veiligheid in andere publieke settingen. Dit heeft te maken met de dekking van de camera’s die minder groot is in stedelijk gebied in vergelijking tot parkeerplaatsen waar de dekking het grootst is doordat de camera’s een groter oppervlak kunnen overzien. Verder werken camera’s beter wanneer deze worden geïmplementeerd in samenwerking met andere interventies tegen misdaad als beveiliging en verbeteringen in de verlichting. De camera’s hebben enkel een werkelijk effect wanneer het maximale potentiële effect kan worden bereikt (Piza et al. 2019, 149). Daarnaast blijkt dat het ophangen van camera’s een averechts effect kan hebben op de veiligheid. Dit kan komen door het valse gevoel van veiligheid dat de camera’s creëren bij slachtoffers die hun waakzaamheid laten verslappen. Verder kan hiermee criminaliteit verschuiven naar andere locaties, tijdstippen of slachtoffers (Welsh en Farrington 2009, 717).

Naast de behoefte onder inwoners en instanties aan meer cameratoezicht wordt ook geopteerd voor een toename aan samenwerking tussen bewoners maar ook bewoners en gemeente en politie. Professionals op het gebied van veiligheid en beleid noemen dit een ‘soft-aanpak’ waarmee zij doelen op het vergroten van het sociale domein. Er zou dus een grotere rol bestaan voor de bewoner op het gebied van veiligheid. Ook buurtbewoners geven aan dat er meer betrokkenheid onder bewoners moet komen op het gebied van veiligheid: *“Ik denk dat mensen meer betrokken moeten raken. Niemand voelt zich eigenaar van wat hier gebeurt, zowel positief als negatief.”* Dit is de tendens die naar voren komt in de antwoorden van de verschillende participanten. Daarnaast is dit in lijn met de theorie. Namelijk, volgens Vollaard (2016, 67) zou een oplossing voor het vergroten en verstevigen van het gevoel van veiligheid het inschakelen van buurtpreventie groepen zijn. Hierbij is de meest bekende de WhatsApp buurtpreventie groepen die in veel steden al naar voren komen. Een buurt preventiegroep bestaat in kleine gebieden in het Oude Westen al. Echter blijkt dit enkel met de straat te zijn of neemt niet iedereen deel. Hier valt winst te behalen zonder dat er grote inspanningen voor geleverd behoeven te worden gedaan. Ook geven de respondenten aan dat zij het gevoel van veiligheid, en dus de veiligheidsperceptie, kunnen verbeteren wanneer het contact dat bestaat tussen de gemeente en bewoners wordt uitgebouwd. Er wordt aangegeven dat er behoefte is aan het laten afnemen van de kloof tussen de politie en de inwoner. Hierbij zou meer met de behoefte van de bewoner gedaan moeten worden om zo het gevoel van veiligheid te vergroten. Van der Veer et al. (2012, 3115) geeft, in over een stemming met de buurtbewoner, aan dat *community policing* zou kunnen bijdragen aan het vergroten van het contact tussen bewoner en politie. *Community policing* is een politie strategie die zich specifiek richt op het vergroten van het gevoel van veiligheid van burgers. De strategie is geboren uit het persoonlijke contact tussen burger en politie waarbij de gemeenschap als geheel wordt betrokken bij criminaliteitspreventie en handhaving (Van der Veer et al 2012, 3115). Niet alleen de kloof tussen de politie en inwoners van de wijk wordt door de inwoners van het Oude Westen gezien als mogelijk verbeterpunt, ook het afgenomen contact tussen de burger en de gemeente wordt gezien als negatieve ontwikkeling. Ellen, een nieuwe buurtbewoner die in een van de koophuizen van de wijk woont geeft aan; *“Ik denk dat buurtbewoners meer op de hoogte gehouden moeten worden door de gemeente. Er moet gewoon meer gepraat worden met buurtbewoners.”* Zowel de gemeente als de bewoners van het Oude Westen geven aan dat, door het verdwijnen van gemeentelijke hubs in de wijk, het contact de afgelopen jaren is afgenomen. Er wordt dus aangegeven dat de bewoner zich niet of nauwelijks gehoord voelt en daardoor minder veilig voelt. Het gevoel van veiligheid bestaat dus al onder de bewoners van de wijk maar kan worden

verstevigd. Hierbij lijken camera's in eerste instantie een goede oplossing, maar uit onderzoek blijkt dat dit niet overal het gewenste effect heeft. Een andere mogelijkheid voor het verbeteren van het gevoel van veiligheid is een samenwerking aangaan waarbij de burgers én autoriteiten samenwerken.

4.4 Coöperatie aan veiligheid

Zoals Lub en De Leeuw (2016, 436) aangeven hangt het gevoel van veiligheid sterk samen met brede sociale contexten. Hierbij kan worden gedacht aan het vertrouwen in overheidsoptreden en de aandacht die de criminaliteit in de wijk krijgt van de media (ibid). Hierboven is het afgenomen contact tussen gemeente en bewoner al aangehaald en zowel buurtbewoners als buurt georiënteerde organisaties geven aan dat er behoefte is aan een sterkere communicatie vanuit de gemeente voor wat betreft de maatregelen op het gebied van veiligheid. Er bestaat een veiligheidsbeleid dat zich richt op het Oude Westen maar de communicatie hierover laat te wensen over volgens de bewoners van de wijk. Zo weten inwoners uit de wijk niet wat het beleid omtrent de aanpak van de veiligheid in de wijk inhoudt en waar de focus op ligt. Het is dan ook niet gek dat respondenten aangeven dat zij zich veilig voelen in het Oude Westen, maar dat dit niet voor de gehele wijk geldt. Daarnaast is er ook niet of nauwelijks contact over incidenten die hebben plaats gevonden. Buurtbewoners geven dan ook aan dat zij behoefte hebben aan communicatie met de gemeente over veiligheid en dergelijken. Door het missen van een gemeente wijkpunt, dat voorheen wel aanwezig was in de wijk, is de communicatie verslechterd. Echter is dit wel een aspect waar zowel organisaties als de inwoners van de wijk behoefte aan hebben. De rol van community building komt hier om de hoek kijken. De vijf aspecten die belangrijk zijn in het proces van community building; vertrouwen, identiteit, perspectief, deelname en verbondenheid (Hyland en Brimhall 2005, 128) komen hier samen. Door de afwezigheid van contact ligt het vertrouwen in de gemeente laag, hebben buurtbewoners niet het idee dat zij deel kunnen nemen aan het verbeteren van de wijk en is het algehele gevoel dat de verbondenheid tussen gemeente en burger er niet. Een medewerker en initiatiefnemer van een wijkgerichte organisatie vat dit goed samen: *“Het is belangrijk dat de buurtbewoner kan aangeven wat ze nodig hebben en dat de gemeente hierop inspeelt. En niet dat de gemeente alles zelf doet”* Toch, ondanks de focusgebieden die de gemeente Rotterdam heeft opgesteld om heersende problematiek in de wijk kunnen aanpakken, lijkt dit niet duidelijk te worden bij de bewoners van het Oude Westen. In 2018 blijkt dat het Oude Westen een van de vijf wijken is die ver achterloopt bij het stedelijk gemiddelde van de rest van de stad. Om dit

te verhelpen is een meerjarenplan opgesteld waarbij de focus ligt op het slimmer en informatie gestuurd werken, focus aanbrengen door opgavegericht te werken, een gedeelde ambitie tussen bewoner en gemeente en bewoners en initiatiefnemers te betrekken (Kathmann 2020, 3). Het laatste punt komt overeen met het doel van community building waarbij het draait om het ontwikkelen en verbeteren van het vermogen om collectief te handelen (Phillips en Pittman 2014, 6). Dit is dan ook de reden achter het opstarten van de zo gehete ABCD-methode voor community building.

Zoals aangegeven nemen door community building de visie en trots onder de gemeenschap toe, daarnaast ontstaat er leiderschap, relaties tussen verschillende groepen en participatie van de burgers, waarbij informatie over de vernieuwing van de buurt wordt gedeeld (Hyland 2000, 210). Er zijn veel verschillende initiatieven in de wijk, waarbij verschillende personen betrokken zijn en hier een netwerk vormen. In de Asset-Based Community Development methode van community building, zoals beschreven in het theoretisch kader, zouden deze initiatieven onder meer assets worden genoemd (McNeely 1999, 746). Naast deze initiatieven bestaan er ook andere assets in de wijk die minder direct een bijdrage leveren in de wijk. Een moskee is hier een goed voorbeeld van. Verder worden meerdere activiteiten aangeboden door organisaties die de wijk kent. Door deze activiteiten komen buurtbewoners in contact met elkaar waarbij zij een kenniskring opbouwen. Echter wordt aangegeven dat buurtbewoners vooral hun directe omgeving kennen, denk hierbij aan de burens en andere straatbewoners. Doordat zij de burens kennen en weten wie er in de directe omgeving woont, ontstaat er een vergroot gevoel van veiligheid bij de bewoners. Dit komt, zoals eerder aangegeven, overeen met het argument van Furedi et al. uit 1998 (Palmer et al. 2005, 406) die aangeeft dat bewoners zich veiliger voelen in een wijk waar zij de burens kennen: “Een goede buur is betere dan een verre vriend”. Buiten dat dit aangeeft dat de bewoner betrokken is bij de directe omgeving, schemert hier ook het eerder benoemde argument van sociaal kapitaal in door. Processen die in de gemeenschap plaats vinden kunnen inderdaad zorgen voor een verminderde angst voor criminaliteit en dus bijdragen aan een toename van de percepties van veiligheid (Sargeant et al. 2017, 646) maar de netwerken moeten voor een verdere groei beter aan elkaar verbonden worden. Dit geeft ook Diederik de wijknetwerker aan: “*Sociale structuur kan worden verstevigd waarbij de sterkere bewoners anderen makkelijker kunnen helpen. Hierdoor ontstaat er meer onderlinge steun.*” Er bestaat geen algeheel netwerk onder de bewoners van het Oude Westen waar al deze assets in vertegenwoordigd worden. De initiatieven en organisaties in de wijk hebben allen hun eigen kenmerkende netwerk waarbinnen

verbondenheid aanwezig is, maar buiten deze netwerken is geen samenwerking. Dit gaat in tegen de opvatting van Hyman (2010, 197) die stelt dat lokale initiatieven moeten beginnen bij de relatie die bestaat bij de inwoners en de gemeenschap. Dit sociaal kapitaal kan namelijk zorgen voor een verbeterde welvaart van de inwoners en de gemeenschap als geheel aldus Hyman (ibid). Daarnaast is het van belang dat individuen participeren in de samenleving om sociaal kapitaal te behouden. Wanneer niet wordt geparticipeerd in de gemeenschap neemt het sociale kapitaal af. Zo krimpt de sociale cohesie en nemen gevoelens van vertrouwen en verbondenheid hierbij af wat gepaard gaat met een verminderd vermogen om problemen, die de wijk kent, te verhelpen en een verzwakte economische welvaart (Wallis, Crocker en Schercher 1998, 253). Verder komt dit overeen met de participatie voor het bevorderen van sociaal kapitaal en sociale cohesie zoals hierboven uiteengezet.

Lokale initiatieven kunnen inspelen op de behoefte van de wijk, zij staan immers met beide benen in de wijk en weten zo doende wat er speelt. Door onder meer te voorzien in de behoefte aan het opstarten van een preventiegroep en hier touwtrekker in te zijn maar ook door bij te dragen aan de eerder benoemde ‘soft-aanpak’ voor het verbeteren van het gevoel van veiligheid kunnen deze buurgericht instanties een duit in het zakje doen. Zoals aangegeven komt veelal naar voren dat lokale initiatieven voornamelijk zorgen voor verbinding tussen buurtbewoners. Zo worden verschillende evenementen georganiseerd (vóór corona) waarbij personen vanuit de wijk samen komen om het evenement tot een succes te maken. Daarnaast zijn er verschillende initiatieven als een ontmoetingscentrum waar inloopavonden worden georganiseerd voor bewoners van de wijk. Hier kunnen zij elkaar ontmoeten en ontspannen. Dit wordt duidelijk uit onder meer het volgende citaat van Koen, medewerker van een lokale wijkvoorziening die zich richt op de jeugd: *“Lokale voorzieningen kunnen heel veel betekenen, zeker qua verbinding en elkaar leren kennen.”* Verder worden ook verschillende hulpmiddelen aangereikt aan de bewoners van de wijk. Er woont een grote populatie met een lage sociaaleconomische status in de wijk. Lokale initiatieven trachten deze groep te ondersteunen op de gebieden waar dit nodig is. Zo kan worden gedacht aan ondersteuning bij financiële uitdagingen als het doen van de belastingaangifte maar ook meer globale activiteiten worden ondernomen. Een buurtkrant is hier het meest eenvoudige voorbeeld van, op deze manier worden de bewoners van de wijk niet alleen op de hoogte gehouden van de verschillende activiteiten in de wijk maar ook van de dagelijkse gebeurtenissen en de mogelijkheden tot hulp, aangeboden door instanties in de wijk. Helaas ontvangt nog niet iedere bewoner deze krant. Daarnaast wordt aangegeven dat de inwoners van de wijk zich verbonden voelen door deze

lokale initiatieven waarbij zij zich gehoord voelen in hun wensen en opmerkingen. Wel geeft de hoeveelheid sociaal culturele wijkvoorzieningen aan dat er veel behoefte is aan hulp en ondersteuning in de wijk, en dus toont het de kwetsbaarheid van de inwoners ervan. Daarnaast blijkt uit het afnemen van de interviews dat er zorgen zijn over het vormen van een constructieve oplossing voor de daadwerkelijke behoefte in de wijk, de aanpak van armoede. Door de verschillende wijkvoorzieningen escaleert het probleem niet, echter wordt er ook geen algehele oplossing aangedragen.

Verder heeft veel van de overlast die bewoners ervaren te maken met rondslingerend vuil, hondenpoep of hangjongeren. En hoewel mensen hun burens goed kennen bestaan sociale verbindingen buiten de eigen straat niet of nauwelijks. Toch voelt men zich verbonden met de wijk komt in verschillende interviews naar voren. Nieuwe buurtbewoner Ellen vat dit samen; *“Het is een kut wijk, maar het is wel mijn kut wijk.”* Dit geeft aan dat men ondanks alle negatieve aspecten die de wijk kent zich thuis voelt en niet weg zou willen uit de wijk. Dit komt ook naar voren in de wijkanalyse die is verricht door de Gemeente Rotterdam (Van der Zanden 2020). Toch lijkt deze verbondenheid op te houden waar de eigen straat stopt. De bewoners van de wijk vinden het hun taak om de straat schoon te houden, maar andermans troep is niet hun verantwoordelijkheid is de gedachte van vele. Student Safak geeft aan: *“Mijn verantwoordelijkheid is gewoon de straat schoonhouden en ik vind dat ik dat goed doe, maar ik ga niet iemand anders troep opruimen. Ook heb ik geen hond dus hondenpoep is weer niet mijn verantwoordelijkheid”* Net als de hierboven benoemde gewenning aan incidenten lijkt dat ook het geval te zijn voor het uiterlijk van de wijk. Men lijkt gewend aan de omgeving waar het straatvuil, hondenpoep en hangjongeren bij lijken te horen. De acceptatie voor deze aspecten van de lokale omstandigheden lijkt in te treden bij bewoners. Met de komst van de nieuwe bewoners wordt hier echter met een kritischere blik naar gekeken. De participatie in de wijk zou moeten worden vergroot door het informeren, input leveren, meedenken en meewerken van buurtbewoners. Want zo wordt in de interviews met medewerkers van de gemeente Rotterdam gesteld: *“Meewerken is eigenaarschap van de wijk op kleinere schaal, wil je de wijk er echt bovenop helpen moet eigenaarschap worden gestimuleerd.”* Uit onderzoek blijkt dit argument inderdaad te kloppen. Zo zou buurtgebondenheid worden bepaald door de percepties van de omgeving, de wijk. Het bevordert de stabiliteit, betrokkenheid en investering in de fysieke en sociale kenmerken van de buurt. Dit zou zowel de bewoner als de buurt ten goede komen (Comstock et al. 2010, 435). Daarnaast komt dit overeen met de eerder benoemde collective action theory (Ostrom 2009, 187).

Al met al komt uit dit onderzoek naar voren dat het al beter gaat in het Oude Westen dan uit eerdere kwantitatieve analyses naar voren komt. Er is sprake van verbinding tussen buurtbewoners en met de wijk. Echter kan deze verbinding worden uitgebouwd waarbij een meer constructief blok tegen onveiligheid wordt geboden. Door bestaande netwerken met elkaar te verbinden en contacten tussen bewoner en instanties, als gemeente en politie, te doen vergroten, zal het Oude Westen de aanmerking focuswijk kunnen achterlaten en uitgroeien tot wijk waar iedereen zich grotendeels veilig voelt.

Conclusie

In dit onderzoek lag de focus op de rol van community building op sociale cohesie en veiligheidspercepties in het Oude Westen. Dit onderwerp is uiteengezet in twee empirische hoofdstukken, waarbij het eerste hoofdstuk ging over sociale cohesie en community building en het tweede hoofdstuk op veiligheidspercepties en community building.

In het eerste hoofdstuk is uitgebreid ingegaan op sociale cohesie, vormgegeven door de sleutelementen/componenten van sociale cohesie, exclusief de laatste paragraaf over community building. In het Oude Westen kwam middels deze sleutelementen naar voren dat er sociale cohesie heerst. Dit was ook terug te zien in de wijk doordat bewoners positieve relaties onderhouden, participeren, zich verbonden voelen met de wijk en er sprake is van gedeelde normen en waarden (Communities and local government 2007, 25-29; Dickes en Valentova 2013, 829). De observatie en ervaring van de bewoners dat er sociale cohesie heerst in de wijk, wordt tevens bevestigd door wetenschappelijk literatuur (Ibid). Echter is het van belang om op te merken dat er ook deels sprake is of kan zijn van een verbeelde gemeenschap (Anderson 2006, 6). Dit komt doordat bewoners zich heel fanatiek uitspreken over dat ze zich verbonden voelen met elkaar en met de wijk, al hebben ze geen fysieke relatie met andere bewoners. In hoeverre kan er dan daadwerkelijk sprake zijn van een 'echte' gemeenschap? Desalniettemin blijkt uit de data dat mensen daadwerkelijk positieve relaties onderhouden en participeren, waardoor je kan spreken van een gemeenschap in het Oude Westen. Wat ook bijdraagt aan sociale cohesie is een sterke buurtbinding. Dit kwam overduidelijk naar voren in het Oude Westen. Bewoners kunnen zich in vele gevallen niet voorstellen om elders te wonen. Sommige wonen er al 40 jaar en hebben al heel veel meegemaakt in de wijk, waardoor het verlaten van de wijk nog moeilijker is voor hen. Verblijfsduur is dus een reden om niet te willen verhuizen, maar de diversiteit en het levendige karakter van de wijk zijn ook redenen om niet te verhuizen. Noemenswaardig is dat de '*sense of belonging*' heel erg hoog is in het Oude Westen (Lambert et al. 2013, 1-2). Bewoners voelen zich namelijk helemaal thuis in de wijk. De positieve invloed van de verblijfsduur op sociale cohesie wordt ook benadrukt door Doff en van der Sluis (2017).

In het Oude Westen kwam ook naar voren dat participatie duidt op sociale cohesie. Dit komt doordat bewoners bijvoorbeeld deelnemen aan het maatschappelijke leven of aan lokale initiatieven. Hierdoor komen zij in aanraking met andere bewoners en ontstaan er vaak positieve relaties. Dit leidt op zijn beurt tot verbinding met andere bewoners en zo kan er over een langere

periode een (hechte) gemeenschap ontstaan (Ferguson en Mindel 2007, 343). Participatie kan ook verbonden worden aan de contacttheorie, die stelt dat hoe meer contact er is tussen groepen, hoe meer men naar elkaar zal groeien en verschillen zullen afnemen (Bastian 2012, 102). Daarnaast zorgt deelname aan initiatieven in de wijk ook voor onderlinge vertrouwen, aldus de bewoners van het Oude Westen. In het Oude Westen vertrouwen de meeste bewoners elkaar, zeker als zij elkaar kennen. Dit laat zien dat participatie, verbondenheid en vertrouwen gerelateerd zijn aan elkaar, doordat de een invloed heeft op de ander. Deze inzichten kunnen op verbonden worden aan sociaal kapitaal, doordat bewoners elkaar vertrouwen, zich veilig voelen en er sprake is van wederkerigheid (Putnam 1994, 5). Denk bijvoorbeeld aan het feit dat bewoners elkaar helpen en/of eten delen met elkaar. De burens vertrouwen elkaar ook volledig, bijvoorbeeld door het geven van de huissleutel wanneer zij op vakantie gaan. Sociaal kapitaal is belangrijk omdat het ook gezien kan worden als een vereiste voor een sociaal samenhangende gemeenschap (Saegert, Thompson en Warren 2002). Als sociaal kapitaal afneemt, neemt het vertrouwen in de wijk ook af en zal dit leiden tot een minder sterke buurtbinding (Ibid).

Kortom bevestigt de gebruikte literatuur en data dat sociale cohesie heerst in het Oude Westen doordat alle sleutelementen en componenten terugkomen in de wijk (Communities and local government 2007; Dickes en Valentova 2013, 829). Daarnaast hebben Forrest en Kearns (2001) het over dimensies van sociale cohesie om het te kunnen meten. Hier is ook expliciet gebruik van gemaakt in de empirische hoofdstukken. Zo zijn deze dimensies samen behandeld met de sleutelementen en componenten van sociale cohesie, om sociale cohesie in het Oude Westen nog duidelijker aan te kunnen tonen.

In de laatste paragraaf is de mogelijke rol van community building op sociale cohesie uiteengezet. Daarbij bleek de rol van community building in het Oude Westen enorm breed en divers te zijn. Zo bouwt de gemeente Rotterdam aan ‘communities’ door verschillende soorten beleid te vormen en uit te voeren, waaronder het bouwen van een appartementencomplex waar er faciliteiten zullen zijn die alle bewoners ervan kunnen gebruiken. Op deze manier streven ze naar het creëren van positieve relaties, wat volgens hen een hechte gemeenschap tot gevolg zal hebben. Daarnaast wil de gemeente dichtbij de bewoners van het Oude Westen staan en goed te bereiken zijn. Dit is nu niet het geval, vinden ambtenaren en bewoners, omdat de gemeente geen pand heeft in het Oude Westen. Echter wordt er wel actief gezocht naar een pand in de wijk voor de gemeente, aldus de wijkmanager.

De bewoners van het Oude Westen waren tevreden met de komst van community building, omdat dit volgens hen kan leiden tot veel positieve veranderingen. Zo bleek uit de

laatste paragraaf dat bewoners vinden dat zij hierdoor meer zeggenschap zullen krijgen en dat de wijk meer van de bewoners wordt, dit zal op zijn beurt leiden tot een hogere samenwerking van Oude Westenaren. Uiteindelijk zal de samenwerking leiden tot positieve relaties, participatie en begrip, wat sociale cohesie tot gevolg zal hebben (Pan et al. 2005, 1185). Tot slot is het huis van de wijk een belangrijke speler wat betreft community building en sociale cohesie in het Oude Westen. Het huis van de wijk is namelijk een plek waar iedereen kan komen om te zitten, bij te praten en om in verbinding te komen. Bovendien zijn organisaties zoals TOS en WMO Radar gevestigd in het huis van de wijk. Dit zorgt ervoor dat er veel initiatieven zijn vanuit het huis van de wijk en de organisaties daarbinnen. Het is ook mogelijk dat andere initiatieven binnen het huis van de wijk plaatsvinden, zoals de jongerenpanel. De jongerenpanel kan gezien worden als community building onder kinderen. Het zorgt er namelijk voor dat jongeren in contact komen met elkaar, nieuwe contacten opdoen en in verbinding raken. Hierdoor wordt er ook aan een toekomstige gemeenschap gebouwd in het Oude Westen.

Wanneer we kijken naar de veiligheidspercepties in de wijk het Oude Westen valt als eerst op dat er een tegenstrijdigheid bestaat tussen kwantitatieve data van de gemeente en de resultaten in dit onderzoek. Zo wordt de wijk door de gemeente bestempeld als focuswijk waarbij aandacht uitgaat naar het vergroten van de leefbaarheid binnen de wijk en blijkt uit de veiligheidsindex, die is opgetekend door de gemeente Rotterdam, dat de wijk achterblijft op veiligheidsgebieden als geweld, diefstal en overlast (Wijkprofiel Rotterdam 2020). Echter lijken inwoners van de wijk een ander beeld te hebben van het Oude Westen en ook professionals op het gebied van veiligheid geven aan de benoeming tot focuswijk opmerkelijk te vinden. Door de jaren heen en met name in de jaren negentig van de vorige eeuw heeft er namelijk een ontwikkeling plaats gevonden op veiligheidsvlak waarbij men het gevoel van veiligheid in verband brengt met het idee van daadwerkelijke vooruitgang en veiligheidsinterventies. Ook het argument van Ziersch et al. (2007, 557) dat vrouwen, ouderen en economisch minder vermogende en culturele mindereheden een lager gevoel van veiligheid zouden ervaren lijkt niet overeen te komen met de data. Uit verzamelde data van dit onderzoek blijkt namelijk dat personen, woonachtig in het Oude Westen, een gevoel van veiligheid ervaren dat boven de kwantitatieve cijfers ligt en waarbij dan ook gesteld kan worden dat men zich veilig voelt in de wijk, buiten plaatselijke onveiligheid die ook in de wijk heerst. Hoewel dit in tegenstelling lijkt te zijn met verscheidene argumenten, hierboven aangehaald, zijn er ook theorieën die deze conclusie onderbouwen. Zo voelt men zich veilig in een omgeving waar

zij wonen en veel tijd doorbrengen (Avni-Badad 2011, 236). Deze zo genoemde routine draagt bij aan de perceptie van veiligheid en is ook voor de bewoners van het Oude Westen van toepassing. Daarnaast is het sociaal kapitaal zoals omschreven door Putnam (1994, 5) sterk aanwezig in de wijk. Zo bestaan er verschillende kleine netwerken waarbinnen bewoners van de buurt elkaar kennen en ondersteunen. Ook de aanwezigheid van verschillende buurtgerichte organisaties draagt bij aan de participatie en saamhorigheid van de buurtbewoners. De tweedeling die te maken is tussen oude en nieuwe bewoners is hierin echter nog een punt van ontwikkeling. Ook in het Oude Westen is de bijdrage die deze diversity seekers leveren aan de bestaande netwerken en het verbinden hiervan niet vanzelfsprekend. De netwerken zijn voortdurend verdeeld waarbij deze zijn in te delen op klasse, etniciteit en opleidingsniveau (Blokland en van Eijk 2010, 238). Ook blijkt uit het onderzoek dat men zich thuis voelt in de wijk, waarbij de plaatsvindende incidenten als niet noemenswaardig worden beschouwd. Dit gevoel van thuis waarbij wordt aangegeven dat ondanks de incidenten die plaatsvinden men het Oude Westen ziet en ervaart als hun thuishaven draagt bij aan het gevoel van veiligheid onder bewoners van de wijk (Boers, van Steden en Boutellier 2007, 46).

Toch, ondanks de getoonde data die aangeeft dat men zich veilig voelt in de wijk, blijkt ook dat er verbetering zit in deze perceptie bij inwoners van de wijk. Het gevoel van veiligheid is namelijk niet doorheen de gehele wijk aanwezig en behoeft op plekken waar jongeren samen komen en plekken met een relatief open karakterontwikkeling. Hierbij valt het op dat uit onderzoek blijkt dat cameratoezicht vaak niet het gewenste effect heeft binnen stedelijk gebied waar enkel het gebruik van camera's wordt gehanteerd. Het valse gevoel van veiligheid dat camera's met zich meebrengen kan tevens zorgen voor een afname in de waakzaamheid onder mogelijke slachtoffers. Een betere mogelijke oplossing voor de toename van de percepties van veiligheid is het ontwikkelen en verstevigen van netwerken en deze inzetten voor veiligheidsredenen. Hierbij komt dus naar voren dat ook bewoners een actieve rol kunnen spelen bij het laten toenemen van de perceptie van veiligheid in de wijk. De WhatsApp buurtpreventie die doorheen het hele land steeds meer komt opzetten blijkt hierin een effectief middel voor het vergroten en verstevigen van het gevoel van veiligheid (Vollaard 2016, 67). Deze samenwerking tussen inwoners heeft, naast de samenwerking tussen inwoners en gemeente en autoriteiten een positief effect op de perceptie van veiligheid onder bewoners van het Oude Westen. Het tekort aan communicatie, vanuit de gemeente richting bewoners van de wijk, wordt als negatief ervaren en zorgt voor een afname in vertrouwen in de gemeente. Deze bredere sociale contexten, zoals Lub en De Leeuw (2016, 436) dit noemen, zijn van belang voor

het gevoel van veiligheid. Wanneer het vertrouwen afneemt door het missen van contact tussen gemeente en burger zullen deze sociale contexten, en dus het gevoel van veiligheid, ook afnemen. Dat de gemeente bezig is met het ontwikkelen van een nieuwe wijk hub, waardoor eerste hand contact kan worden vergroot en dus kan toenemen, is dan ook op te vatten als een eerste stap in de juiste richting. Verder kunnen ook de netwerken die bestaan in het Oude Westen worden verstevigd. Hierbij is het belangrijk verschillende kleinere netwerkjes aan elkaar te koppelen en een groter, algemener netwerk te creëren. Hierin spelen niet alleen de gemeente en de inwoners van de wijk een rol, ook is er een plaats in dit netwerk voor de sociaal culturele wijkvoorzieningen die de wijk kent. Dit komt overeen met het argument van Sargeant et al. (2017, 646) die aangeven dat dit kan bijdragen aan een verminderde angst voor criminaliteit en dus een toename in de percepties van veiligheid. Verder blijkt ook dat deze stevigere verbinding binnen de wijk bijdraagt aan het behoud van sociaal kapitaal en daarmee sociale cohesie dat (Hyman 2010, 297), zoals eerder al aangegeven, eveneens de percepties van veiligheid doet toenemen. De rol die community building speelt bij de percepties van veiligheid is dan ook als volgt: door het toenemen van het gevoel van gemeenschap waarbij netwerken, verbondenheid aan zowel de wijk als de bewoners hiervan, en dus sociaal kapitaal worden versterkt zal de heersende perceptie van veiligheid toenemen.

Er bestaat er een nauw verband tussen de rol van community building op sociale cohesie en het gevoel van veiligheid. De vier kernelementen, waarin sociale cohesie in dit onderzoek is opgedeeld, dragen niet enkel bij aan sociale cohesie zelf, maar ook aan de perceptie van veiligheid onder de bewoners van het Oude Westen. Zo zijn relaties en participatie in de wijk even als de binding met de buurt ook factoren die het gevoel van veiligheid doen vergroten. Community building speelt dan ook een duidelijke rol bij sociale cohesie even als het gevoel van veiligheid. Des te meer aandacht wordt besteed aan de gemeenschap en het verbeteren van connecties in de wijk, des te groter het sociaal kapitaal en het gevoel van veiligheid in de wijk het Oude Westen.

Dat de gemeente gaat starten met Asset-Based Community Development is een goede stap in de juiste richting voor veel van de heersende ontwikkelingspunten. Hierbij is het zoals aangegeven van belang dat wordt ingezet op het verstevigen van de heersende netwerken waarbij zowel bewoners van het Oude Westen, de gemeente als buurtgericht organisaties worden geïncorporeerd in deze netwerken. Daarbij kan worden verwacht van bewoners dat zij zelf een bijdrage dienen te leveren aan het verbeteren van de perceptie van veiligheid door meer betrokken te geraken bij de wijk. Door netwerken uit te breiden en te investeren in de wijk

kunnen bewoners een duid doen in het zakje van de beleving van veiligheid. Samenwerken en aanspreken op ontwikkelingsgebieden waarbij gemeente, buurtbewoners en autoriteiten worden geïnccludeerd zal zorgen voor het vergroten van de perceptie van veiligheid.

In dit onderzoek is gezocht naar de mogelijk rol van community building op sociale cohesie en veiligheidspercepties in het Oude Westen. Hiervoor is een kwalitatief onderzoek opgezet en uitgevoerd.

Uit de resultaten van het onderzoek is naar voren gekomen dat community building volgens de bewoners van het Oude Westen zou leiden tot positieve veranderingen, zoals meer zeggenschap over de wijk, meer verbinding en een betere samenwerking. Uiteindelijk zal de samenwerking leiden tot positieve relaties, participatie en begrip, wat sociale cohesie tot gevolg zal hebben (Pan et al. 2005, 1185). Doordat sociale cohesie tot stand komt, door community building, zouden beiden op hun beurt weer leiden tot een hogere veiligheidsbeleving in de wijk. De resultaten, alsmede wetenschappelijke literatuur, toont namelijk aan dat bewoners die zich verbonden voelen met andere bewoners en de wijk zich op den duur ook veiliger zullen voelen in de wijk (McKnight en Kretzmann 1993, 177).

Referenties

Anderson, B. 2016. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* [New Edition (Paperback)]. London: Verso Books, 240 pp.

Agbe-Davies, Anna S. 2010. "Concepts of Community in the Pursuit of an Inclusive Archaeology," *International journal of heritage studies : IJHS* 16, 16 (6). Routledge: 373–89. doi:10.1080/13527258.2010.510923.

American Anthropological Association. 2012. AAA Ethics Blog: Principles of Professional Responsibility. <http://ethics.americananthro.org/category/statement/>

Austin, D.Mark, L.Allen Furr, and Michael Spine. 2002. "The Effects of Neighborhood Conditions on Perceptions of Safety," *Journal of Criminal Justice* 30, 30 (5). Elsevier Ltd: 417–27. doi:10.1016/S0047-2352(02)00148-4.

Avni-Babad, Dinah. 2011. "Routine and Feelings of Safety, Confidence, and Well-being," *The British journal of psychology* 102, 102 (2). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd: 223–44. doi:10.1348/000712610X513617.

Bastian, Brock. 2012. "Contact, Evaluation and Social Distance: Differentiating Majority and Minority Effects". *International Journal of Intercultural Relations* 36: 100-107.

Bernasco, Wim. 2010. "A sentimental journey to crime: effects of residential history on crime location choice," *Criminology (Beverly Hills)* 48, 48 (2). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd: 389–416. doi:10.1111/j.1745-9125.2010.00190.x.

Bernard, H. Russell. 2011. "Research methods in anthropology : qualitative and quantitative approaches". AltaMira Press: 5th edition.

Boers, J, R van Steden, and J. C. J Boutellier. 2008. "Het Effect van Positieve En Negatieve Factoren Op Veiligheidsbeleving: Een Kwantitatieve Studie Onder Inwoners van Amsterdam." <https://research.vu.nl/en/publications/2cb79c1b-e371-416a-8a38-76d3f42ca42b>.

Boeije, Hennie. 2010. *Analysis in Qualitative Research*. Los Angeles [u.a.]: Sage. http://bvbr.bib-bvb.de:8991/F?func=service&doc_library=BVB01&local_base=BVB01&doc_number=018010693&sequence=000002&line_number=0001&func_code=DB_RECORDS&service_type=MEDIA.

Bolt, Gideon, en Morag I. Torrance. 2005. "Sociale cohesie en stedelijke herstructurering." Utrecht/Den Haag: DGVH/NETHIUR Partnership: 1-98.

Brantingham, Paul J. 1981. *Environmental Criminology*. Vol. 39. 39. Beverly Hills, Calif. u.a: Sage.

Brörmann, Nikki. 2010. "Methodebeschrijving ABCD". Movisie: Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling.

Byrne, K, and Ken Pease. 2003. *Crime Reduction and Community Safety*. Willan. <http://eprints.hud.ac.uk/1786/>.

CBS. 2018. "Tevredener met het leven bij sterkere binding met buurt"

CBS. 2020. Kerncijfers wijken en buurten 2020.

Chaskin, Robert J, and Ali Abunimah. 1999. "A View from the City: Local Government Perspectives on Neighborhood-Based Governance in Community-Building Initiatives," *Journal of urban affairs* 21, 21 (1). Oxford, UK and Boston, USA: Routledge: 57–78. doi:10.1111/0735-2166.00003.

Communities and local government. 2007. "What Works' in Community Cohesion". London: Department for Communities and Local Government.

Conrad. 2015. *Cultural Anthropology Appreciating Cultural Diversity*. 16th Edition.

New York: McGraw-Hill. ISBN: 978-1-259-09491-0.

Croall, Hazel. 2009. "Community Safety and Economic Crime," *Criminology & criminal justice* 9, 9 (2). London, England: SAGE Publications: 165–85. doi:10.1177/1748895809102551.

Dagblad010. 2020. "Oude Westen heeft last van verslaafden en dealers".

Darnell, Regna en Frederic W. Gleach. 2006. "Histories of anthropology annual". university of Nebraska press, Volume 2.

Dempsey, Nicola. 2008. "Does quality of the built environment affect social cohesion?" *Urban Design and Planning* 161, 105-114.

Denzin, N. 2015. "Triangulation."

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781405165518.wbeost050.pub2>.

DeWalt, Kathleen. M and Billie R. DeWalt. 2011. Participant observation: a guide for fieldworkers.

Dickes, Paul and Marie Valentova. 2013. "Construction, Validation and Application of the Measurement of Social Cohesion in 47 European Countries and Regions" Social Indicators Research, Vol. 113, No. 3. 827-846.

Doff, Wenda and Mariska van der Sluis. 2017. De Invloed Van Sterke Schouders: Doff Onderzoek.

Driessen, H., & Jansen, W. 2013. The Hard Work of Small Talk in Ethnographic Fieldwork. *Journal of Anthropological Research*, 69 (2), 249-263.

Durkheim, Emile. 1893. "The division of labor in society". George Simpson, Translation. New York: The Free Press.

Eck, John, and David Weisburd. 2015. "Crime Places in Crime Theory," Crime and Place: Crime Prevention Studies 4, 4: 1-33.

Eriksen, Thomas Hylland. 2014. "Globalization: the key concepts". Bloomsbury Publishing Plc, Second edition.

Etikan, Ilker, Sulaiman Abubakar Musa, and Rukayya Sunusi Alkassim. 2016. "Comparison of Convenience Sampling and Purposive Sampling," American journal of theoretical and applied statistics 5, 5 (1): 1. doi:10.11648/j.ajtas.20160501.11.

Evans, James, and Phil Jones. 2011. "The Walking Interview: Methodology, Mobility and Place," *Applied geography* (Sevenoaks) 31, 31 (2). Elsevier Ltd: 849–58. doi:10.1016/j.apgeog.2010.09.005.

Ferguson, Kristin M, and Charles H Mindel. 2007. "Modeling Fear of Crime in Dallas Neighborhoods," *Crime and delinquency* 53, 53 (2). Los Angeles, CA: Sage Publications: 322–49. doi:10.1177/0011128705285039.

Fleuhr-Lobban, Carolyn. 2000. *How Anthropology Should Respond to an Ethical Crisis*.

Fonseca, Xavier, Stephan Lukosch and Frances Brazier. 2019. "Social cohesion revisited: a new definition and how to characterize it" *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 32:2, 231-253, DOI: 10.1080/13511610.2018.1497480

Forrest, Ray and Ade Kearns. 2001. "Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood". *Urban Studies*, Vol. 38, No. 12, 2125–2143, 2001. DOI: 10.1080/00420980120087081

Friedkin, Noah E. 2004. "SOCIAL COHESION". *Annual Review Sociology* 2004. 30:409–25. Department of Sociology, University of California.

Gainey, Randy, Mariel Alper, and Allison T Chappell. 2010. "Fear of Crime Revisited: Examining the Direct and Indirect Effects of Disorder, Risk Perception, and Social Capital," *American journal of criminal justice* 36, 36 (2). New York: Springer Science and Business Media LLC: 120–37. doi:10.1007/s12103-010-9089-8.

Galabuzi, Grace-Edward, and Cheryl Teelucksingh. 2010. *Social Cohesion, Social Exclusion, Social Capital*. Region of Peel Immigration Discussion Paper. Region of Peel, Human Services. <https://deslibris.ca/ID/223203>.

Gemeente Rotterdam. 2020. “ECHT WEST 2030: Focuswijkenpak 2020-2030”.

Garcia, Angela Cora, Alecea I Standlee, Jennifer Bechkoff, and Yan Cui. 2012. *Ethnographic Approaches to the Internet and Computer-Mediated Communication*. Vol. 38. SAGE Internet Research Methods 38. London: SAGE Publications Ltd. doi:10.1177/0891241607310839.

Gordon, Elisa J. 2000. When Oral Consent Will Do. University of Chicago Medical Center. *Field Methods*, Vol. 12, No. 3, 235–238.

Guion, L. A., D. C. Diehl, and D. McDonald. 2011. *Triangulation: Establishing the Validity of Qualitative Studies*. Gainesville, FL: University of Florida Cooperative Extension Service, Institute of Food and Agriculture Sciences, EDIS. <http://ufdc.ufl.edu/IR00004966/00001/citation>.

Heale, Roberta, and Dorothy Forbes. 2013. “Understanding Triangulation in Research,” *Evidence-based nursing* 16, 16 (4). England: British Medical Association: 98. doi:10.1136/eb-2013-101494.

Hein, Piet. 2018. “Authentiek Rotterdam, Authentiek West”.

Hennell, Kath, Mark Limmer, and Maria Piacentini. 2020. “Ethical Dilemmas Using Social Media in Qualitative Social Research: A Case Study of Online Participant Observation,” *Sociological research online* 25, 25 (3). London, England: SAGE Publications: 473–89. doi:10.1177/1360780419888933.

Hrastinski, Stefan. 2009. "A Theory of Online Learning as Online Participation," *Computers and education* 52, 52 (1). Elsevier Ltd: 78–82. doi:10.1016/j.compedu.2008.06.009.

III, Turner, Daniel W.,. 2010. "Qualitative Interview Design: A Practical Guide for Novice Investigators," *Qualitative report* 15, 15 (3). Fort Lauderdale: Nova Southeastern University, Inc: 754. <https://search.proquest.com/docview/578480397>.

Hyland, Stanley E. 2000. "Issues in Evaluating Neighborhood Change: Economic Development and Community-Building Indicators," *Cityscape* (Washington, D.C.) 5, 5 (1). U.S. Department of Housing and Urban Development, Office of Policy Development and Research: 209–17. <https://www.jstor.org/stable/20868504>.

Hyland, Stanley E, and Robert E Brimhall. 2005. "Evaluation Anthropology in Community Development/Community Building," *NAPA bulletin* 24, 24 (1). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd: 125–37. doi:10.1525/napa.2005.24.1.125.

Hyman, James B. 2002. "Exploring Social Capital and Civic Engagement to Create a Framework for Community Building," *Applied developmental science* 6, 6 (4). Lawrence Erlbaum Associates, Inc: 196–202. doi:10.1207/S1532480XADS0604_6.

Jacobs, Jeffry. 2021. "Man Gewond Bij Schietpartij Adrianastraat Rotterdam," March 8. <https://nieuwsopbeeld.nl/2021/03/08/man-gewond-bij-schietpartij-adrianastraat-rotterdam/>

Johnson, Timothy P. 2014. *Snowball Sampling: Introduction*. Wiley StatsRef: Statistics Reference Online. Chichester, UK: John Wiley & Sons, Ltd. doi:10.1002/9781118445112.stat05720.

Jr, Bowler, Gary M.,. 2010. "Netnography: A Method Specifically Designed to Study Cultures and Communities Online," *Qualitative report* 15, 15 (5). Fort Lauderdale: Nova Southeastern University, Inc: 1270. <https://search.proquest.com/docview/757177652>.

Kawachi, Ichiro and Lisa Berkman. 2014. “Social Cohesion, Social Capital and Health”

Keval, Hina, and Martina Angela Sasse. 2010. “Not the Usual Suspects”: A Study of Factors Reducing the Effectiveness of CCTV,” *Security journal* 23, 23 (2). London: Palgrave Macmillan: 134–54. doi:10.1057/palgrave.sj.8350092.

Kinney, P. 2017. “Walking Interviews,” *social researchUpdate*, , no. 62.

Kottak, Conrad Phillip. 2015. *Cultural Anthropology*. New York: McGraw-Hill.

Kozinets, Robert V. 2020. *Netnography*. Los Angeles ; London ; New Dehli ; Singapore ; Washington DC ; Melbourne: Sage. http://bvbr.bib-bvb.de:8991/F?func=service&doc_library=BVB01&local_base=BVB01&doc_number=031460041&sequence=000001&line_number=0001&func_code=DB_RECORDS&service_type=MEDIA.

Kremer, Andréia Maria, Rafael Todescato Cavalheiro and Olivier François Vilpoux. 2019. “Relevant factors for collective action in the common-pool resources context” DOI: <https://doi.org/10.12712/rpca.v13i4.38389>

Kretzmann, John P, and John L MacKnight. 1993. *Building Communities from the inside Out*. Evanston, Ill: Inst. for Policy Research, Northwestern University.

Kruijt, Milja. 2020. “Community Building in BoTu” Delfshaven Coöperatie.

Krohn, Marvin D, Nicole Hendrix, Gina Penly Hall, and Alan J Lizotte. 2019. *Handbook on Crime and Deviance*. Cham, Switzerland: Springer. <http://bvbr.bib->

bvb.de:8991/F?func=service&doc_library=BVB01&local_base=BVB01&doc_number=031739396&sequence=000007&line_number=0004&func_code=DB_RECORDS&service_type=MEDIA.

Kulavuz-Onal, Derya, and Camilla Vásquez. 2013. "Reconceptualising Fieldwork in a Netnography of an Online Community of English Language Teachers," *Ethnography and education* 8, 8 (2). Abingdon: Taylor & Francis Group: 224–38. doi:10.1080/17457823.2013.792511.

Lauren, Clark en Ann Kingsolver. 2021. Ethics Committee Briefing Paper on Informed Consent. American Anthropological Association Committee on Ethics.

Larsen, Christian Albrekt. 2014. "Social cohesion: Definition, measurement and developments" Centre for Comparative Welfare Studies, Aalborg University, Denmark.

Lee, Matthew R. and Terri L. Earnest. 2006. "Perceived community cohesion and perceived risk of victimization: A cross-national analysis". *Justice Quarterly*, 20(1), 131-157.

Leech, Beth L. 2002. "Asking Questions: Techniques for Semistructured Interviews," *PS, political science & politics* 35, 35 (4). New York, USA: Cambridge University Press: 665–68. doi:10.1017/S1049096502001129.

Mathie, Alison, and Gord Cunningham. 2003. "From Clients to Citizens: Asset-Based Community Development as a Strategy for Community-Driven Development," *Development in practice* 13, 13 (5). Informa UK Limited: 474–86. doi:10.1080/0961452032000125857.

Mekoa, Itumeleng and Dauda Busari. 2018. "Social Cohesion: Its Meaning and Complexities" *Indigenous Languages and Media*, Faculty of Humanities.

McNeely. 1999. "Community Building," *Journal of Community Psychology* 27, 27 (6): 741–50.

Models," *Sociological quarterly* 32, 32 (2). Columbia, Mo., etc: Informa UK Limited: 231–49. doi:10.1111/j.1533-8525.1991.tb00355.x.

Naparstek, Arthur J., and Dennis Dooley. 1997. "Countering Urban Disinvestment through Community-Building Initiatives," *Social work (New York)* 42, 42 (5). New York: National Association of Social Workers: 506–14. doi:10.1093/sw/42.5.506.

NINER, SARA, JOTHAM LAY, NARELLE WARREN, MICHAEL O'CONNELL, and DANIEL EDGINGTON-MITCHELL. 2018. "How Development Happens: Safe and Sustainable Energy, Community Development Projects, and Implementation Challenges in Timor-Leste," *Annals of anthropological practice* 42, 42 (2). Wiley: 68–80. doi:10.1111/napa.12121.

Novotny, Anna C. 2017. "5 Defining Community in the Upper Belize River Valley during the Late Classic Period: A Micro-regional Bioarchaeological Approach," *Archeological papers of the American Anthropological Association* 28, 28 (1): 54–65. doi:10.1111/apaa.12088.

Ostrom, Elinor. 2009. "Collective Action Theory" *The Oxford Handbook of Comparative Politics*.

Palmer, Catherine, Anna Ziersch, Kathy Arthurson, and Fran Baum. 2005. "'Danger Lurks around Every Corner': Fear of Crime and Its Impact on Opportunities for Social Interaction in Stigmatised Australian Suburbs," *Urban policy and research* 23, 23 (4). Taylor & Francis Group: 393–411. doi:10.1080/0811470500354216.

Pan, Richard J, Diane Littlefield, Sara G Valladolid, Peggy J Tapping, and Daniel C West. 2005. "Building Healthier Communities for Children and Families: Applying Asset-Based Community Development to Community Pediatrics," *Pediatrics (Evanston)* 115, 115 (4 Suppl). United States: American Academy of Pediatrics: 1185–87. doi:10.1542/peds.2004-2825Q.

Piza, Eric L, Brandon C Welsh, David P Farrington, and Amanda L Thomas. 2019. "CCTV Surveillance for Crime Prevention," *Criminology & public policy* 18, 18 (1). Wiley Subscription Services, Inc: 135–59. doi:10.1111/1745-9133.12419.

Price, M. 2013. "Convenience Samples: What They Are, And What They Should (And Should Not) Be Used For," Human Rights Data Analysis Group, Statisticians for Human Rights, . <https://hrdag.org/2013/04/05/convenience-samples-what-they-are/>.

Putnam, Robert D. 1994. "Social Capital and Public Affairs," *Bulletin - American Academy of Arts and Sciences* 47, 47 (8). JSTOR: 5–19. doi:10.2307/3824796.

Putnam, Robert. 2004. "Education, diversity, social cohesion and social capital". Keynote speech at Meeting of the Education Committee at Ministerial Level.

Rader, Nicole E, David C May, and Sarah Goodrum. 2007. "AN EMPIRICAL ASSESSMENT OF THE 'THREAT OF VICTIMIZATION:' CONSIDERING FEAR OF CRIME, PERCEIVED RISK, AVOIDANCE, AND DEFENSIVE BEHAVIORS," *Sociological spectrum* 27, 27 (5). Taylor & Francis Group: 475–505. doi:10.1080/02732170701434591.

Rhonda Phillips, and Robert Pittman. 2014. *An Introduction to Community Development*. London: Taylor and Francis. doi:10.4324/9780203762639.

Richardson, John G. 1986. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press.

Robinson, David. 2005. "The Search for Community Cohesion: Key Themes and Dominant concept of the Public Policy Agenda." *Urban Studies* 42(8): 1411-1427.

Ruiter, Stijn. 2017. *Crime Location Choice*. 1st ed. The Oxford Handbook of Offender Decision Making. Oxford University Press. doi:10.1093/oxfordhb/9780199338801.013.20.

Saegert, Susan, J. Phillip Thompson, and Mark R Warren. 2002. *Social Capital and Poor Communities*. Multi-City Study of Urban Inequality. New York: Russell Sage Foundation. doi:10.7758/9781610444828.

Sargeant, Elise, Yifan Liu, Nathan St John, Nga Fong Hong, Tracy Huu, Jie Chen, and Lorraine Mazerolle. 2017. "Social Capital and Fear of Crime in Brisbane," *Journal of sociology (Melbourne, Vic.)* 53, 53 (3). London, England: SAGE Publications: 637–52. doi:10.1177/1440783317704992.

Shah, Alpa. 2017. "Ethnography?," *HAU journal of ethnographic theory* 7, 7 (1). Chicago: University of Chicago Press: 45–59. doi:10.14318/hau7.1.008.

Tashakkori, Abbas, and Charles Teddlie. 2008. *Foundations of Mixed Methods Research: Integrating Quantitative and Qualitative Approaches in the Social and Behavioral Sciences*. Sage Publications. <http://www.vlebooks.com/vleweb/product/openreader?id=none&isbn=9781452208107&uid=none>.

Taylor, Jacob and Arran Davis. 2018. "Social Cohesion". University of Oxford. DOI: 10.1002/9781118924396.wbiea2297

Thijssse, Gina. 2019. ‘‘Buurtkrant Oude Westen’’

Toseland, Ronald W. 1982. ‘‘Fear of Crime: Who Is Most Vulnerable?’’ *Journal of Criminal Justice* 10, 10 (3). New York: Elsevier BV: 199–209. doi:10.1016/0047-2352(82)90040-x.

Van Dale Groot Woordenboek van de Nederlandse Taal. 2015. Utrecht ; Antwerpen: Van Dale Uitgevers.

Wallis, Allan, Jarle P Crocker, and Bill Schechter. 1998. ‘‘Social Capital and Community Building: Part One,’’ *National civic review* 87, 87 (3). Hoboken: Wiley Subscription Services, Inc., A Wiley Company: 253–72. doi:10.1002/ncr.87306.

Williams, Matthew. 2007. ‘‘Avatar Watching: Participant Observation in Graphical Online Environments,’’ *Qualitative research : QR* 7, 7 (1). Thousand Oaks, CA: Sage Publications: 5–24. doi:10.1177/1468794107071408.

Yap, Kioe Sheng. 1990. ‘‘Community Participation in Low-Income Housing Projects: Problems and Prospects,’’ *Community development journal* 25, 25 (1): 57–65. <https://search.proquest.com/docview/61590700>.

Valentine, Gill. 2008. ‘‘Living with Difference: Reflection on Geographies of Encounter’’ *Progress in Human Geography* 32(3): 323-333.

Wonen in Rotterdam. 2021. Deelgebied Oude Westen.

Wood, Lisa, Tya Shannon, Max Bulsara, Terri Pikora, Gavin McCormack, and Billie Giles-Corti. 2008. ‘‘The Anatomy of the Safe and Social Suburb: An Exploratory Study of the Built

Environment, Social Capital and Residents' Perceptions of Safety," *Health & place* 14, 14 (1).
England: Elsevier Ltd: 15–31. doi:10.1016/j.healthplace.2007.04.004.

Wijkprofiel Rotterdam 2020. ‘Eigen identiteit het Oude Westen’.

Ziersch, Anna M, Fran E Baum, Colin MacDougall, and Christine Putland. 2005.
“Neighbourhood Life and Social Capital: The Implications for Health,” *Social Science &
Medicine* 60, 60 (1). England: Elsevier BV: 71–86. doi:10.1016/j.socscimed.2004.04.027.

Ziersch, Anna, Christine Putland, Catherine Palmer, Colin MacDougall, and Fran Baum. 2007.
“Neighbourhood Life, Social Capital and Perceptions of Safety in the Western Suburbs of
Adelaide,” *The Australian journal of social issues* 42, 42 (4). Sydney: Australian Council of
Social Service: 549–62. doi:10.1002/j.1839-4655.2007.tb00077.x.

Bijlage 1: Samenvatting

Geschreven door Serhat en Quint

In dit onderzoek is gekeken naar de rol van community building op de veiligheidspercepties en sociale cohesie in het Oude Westen. Als onderdeel van dit onderzoek is etnografisch veldwerk verricht dat startte op maandag 8 februari en eindigde op vrijdag 16 april 2021. Aangezien de hoofdvraag gaat over het Oude Westen, is het veldwerk voornamelijk op de Kruiskade en de Nieuwe Binnenweg verricht. De twee buurten zijn heel verschillend van elkaar. Waar de één wordt gekenmerkt door een grote diversiteit aan inwoners, wordt de ander gekenmerkt door voornamelijk midden- hoge klassen. Op de Kruiskade waren onze meeste informanten te vinden, die hun dagen doorbrachten door hun kinderen buiten te laten spelen, te koken, te interacteren met anderen en door naar de moskee te gaan. Deze informanten gaven ons inzicht in het dagelijkse leven van Oude Westenaars in al hun diversiteit. Om het Oude Westen en de Oude Westenaars voltallig te begrijpen is er uiteraard ook gekeken naar het Nieuwe Binnenweg. Daar hadden wij ook informanten waar wij nieuwe inzichten van konden verkrijgen. Samen met deze informanten, onze observaties en de participerende observaties ontstond de uiteindelijke data. Bij de hoofdvraag legde Quint de focus op de rol van community building op de veiligheidspercepties en Serhat legde de focus op de rol van community building op sociale cohesie. Door het onderzoek complementair uit te voeren, aspireerden wij de rol van community building met betrekking tot sociale cohesie en veiligheidspercepties uitvoerig te beschrijven en te verklaren. Daarbij hadden we de gelegenheid om de diepte in te gaan met betrekking tot sociale cohesie en veiligheidspercepties in het Oude Westen.

In dit onderzoek werd er gebruik gemaakt van de concepten sociale cohesie, veiligheid en sociaal kapitaal. Bij het gebruik van deze concepten blijkt er een relatie te bestaan tussen deze concepten. Zo stellen Mcknight en Kretzmann (1993, 177) dat een van de manieren om een gemeenschap te vormen is door steden, wijken en/of buurten te verbinden door gezamenlijke activiteiten te organiseren en de capaciteiten van de bewoners te benutten. Dit zal tevens leiden tot het veiliger worden van de steden, wijken en/of buurten (ibid). Mede door dit te doen wordt er ook gewerkt aan community building, aangezien er ook gesproken wordt van het vormen van een gemeenschap. Vervolgens is er gekeken naar de rol van community building op sociale cohesie en veiligheidspercepties in het Oude Westen. Daarbij bleek de rol van community building op sociale cohesie zeer divers te zijn en dat het volgens de bewoners zou leiden tot meer zeggenschap voor de bewoners. Hierdoor zal de wijk meer van de bewoners worden, dit zal op zijn beurt leiden tot een hogere samenwerking van Oude Westenaars.

Uiteindelijk zal de samenwerking leiden tot positieve relaties, participatie en begrip, wat sociale cohesie tot gevolg zal hebben.

Daarnaast is de rol van community building op het gevoel van veiligheid onder Oud Westenaren onderzocht. In de wijk bestaan veel verschillende factoren die gezien kunnen worden als zogenaamde assets. Verder is gekeken naar het gevoel van veiligheid in de wijk. Hierbij speelt sociaal kapitaal, dat niet los gezien kan worden van sociale cohesie, een belangrijke rol. Uit meerdere onderzoeken komt naar voren dat het niet goed lijkt te gaan met het gevoel van veiligheid in het Oude Westen. In dit onderzoek blijkt echter dat inwoners van de wijk zich wel veilig voelen maar dat heur een kanttekening bij gemaakt moet worden. Zo voelt men zich niet overal onveilig en blijkt er sprake te zijn van situationele onveiligheid. De bewoners geven aan dat zij elkaar kennen waarbij meerdere kleine netwerken bestaan. Deze netwerken staan echter niet met elkaar in verbinding waardoor sociaal kapitaal, dat niet los van sociale cohesie gezien kan worden, kan worden verstevigd. In de wijk bestaan daarnaast verschillende organisaties die bijdragen aan de ontwikkeling binnen de wijk. De aanwezigheid van sociaal kapitaal, dat van belang is voor de ontwikkeling van het gevoel van veiligheid wordt dan ook onderstreept door de inwoners van het Oude Westen. Echter kunnen de netwerken die bewoners en buurtgerichte organisaties hebben ook bijdragen aan een algeheel netwerk binnen het Oude Westen waardoor het gevoel van veiligheid zal worden verbeterd. Het ontwikkelen van een algeheel netwerk binnen de wijk, waarbij de verschillende kleine netwerken samen komen is van belang voor het ontwikkelen van community building. Wanneer dit zich verder zal ontwikkelen, zullen de bestaande assets die de wijk kent, een betere bijdragen kunnen leveren aan de ontwikkeling van de wijk. Hierbij zal het gevoel van veiligheid dan ook verder toenemen.